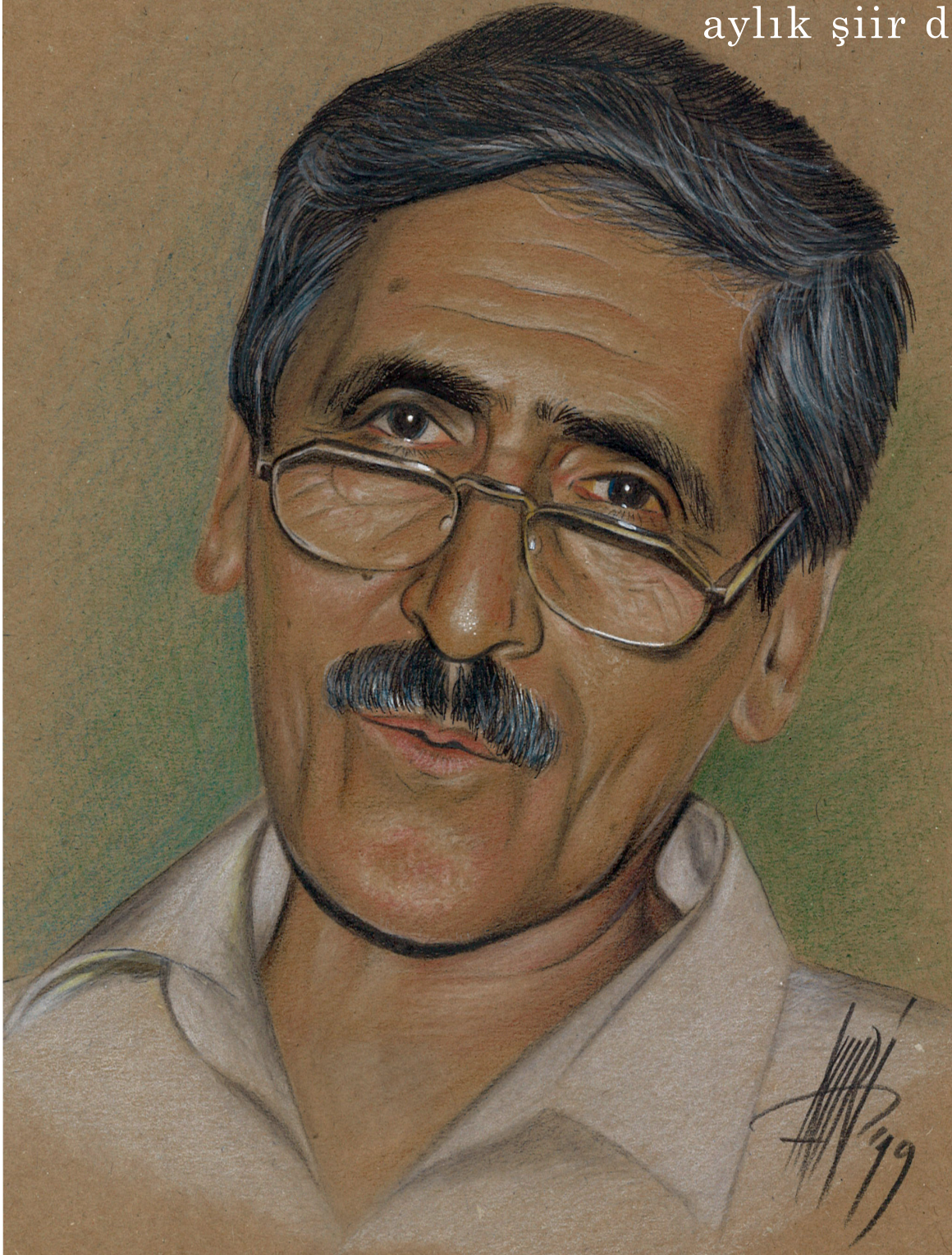

HECE TASLARI

aylık şiir dergisi

◆ Abdurrahim Karakoç ◆ Tayyib Atmaca ◆ Prof. Dr. Metin Özarslan
◆ Prof. Dr. Erdoğan Erbay ◆ Bayram Bilge Tokel ◆ Dr. Öğr. Üyesi Tacettin Şimşek
◆ Ahmet Doğan İlbey ◆ Hayati Tek ◆ Selçuk Küpçük ◆ Ramazan Avcı
◆ Mehmet Ali Kalkan ◆ Halit Yıldırım ◆ Süleyman Aydemir

Lamba Yandı Ben Camında Üşüdüm

Ben bir şiir avcısıyım ağalar, ilk ava babamla birlikte çıktık, seyrani gösterdi hiciv kuşunu, derdiçok'u çok okudum dertlendim, hayati vasfi'yi ahmet çitak'ı, yola çıktığımda öyle tanıdım, abim salavan'da ben engizek'te, gönlümüzün evsininde yatarak, onun ürküttüğü kuşu ben vurdum, benim ürküttüğüm kuşu o tuttu, herkes gitti bir ben kaldım cela'da, başı kurtarmadık her gün belada.

Nerden çıktı ise bir serdengeçti, talip oldu avladığım kuşlara, her zaman mavzerim omzumda gezdim, ha hasan'a sıktım ha sana sıktım, kibrit kutusuna bir mektup koyup, mihriban'a saldımm emmimoğluyla, onun da içine bir çingı düşer, birlikte yarınarız diye bekledim, bu arada askerlik de yaklaştı, orda da omzumda bir kırıkale, garajda nöbette *ülker* avladım, yüzbaşıma dökemedim derdimi.

Aşkı kâğıtlara yazdım olmadı, kendime darıldım kızdım olmadı, lamba yandı ben camında üşüdüm, dünürücü gidenler gönlü boş döndü, sanki salavan'da bir çığ yürüdü, ben altında kaldım geceler boyu, ölümle kol kola gezdim dağlarda, sonra toparladım şükür kendimi, kalbime sözümü dinletemedim, engizek adında bir gazetede, şiir yazdım ona mektup yerine, çare yok kavlimiz mahşere kaldı.

Bin dokuz yüz seksen dördte cela'dan, ankara'ya uçtu nasip kuşumuz, düşlerimde salavan'da dolaştım, bir gün boş dönmedim şiir avından, koşmadım peşinde şöhretin şanın, anadolu yüreğine dar geldi, bir uçtan bir uca türk illerini, ruhumla dolaştım dertle demlendim, *dört mevsim ötede üşüdü bahar*, eğilmeden bükülmeden yaşadım, asumana bıraktığım sedalar, seksen yıllık bir hayatın dökümü.

İki bin on iki haziran yedi, görklü melek geldi gidelim dedi, mehmet görmez üç tek birle namaza, durunca ruhumda çiçekler açtı, meğerse ne kadar sevenim varmış, uzaktan yakından gönlü olanlar, kocatepe avlusuna sığmadı, peşimde bir düğün alayı vardı, kimseye küsmedim şahit atmaca, kuş gibi uçarak göçtüm dünyadan, muhsin'i kendime komşu seçmiştim, arvası yanına koydular beni.

Tayyib Atmaca

hece taşları aylık şiir dergisi ◆ yayın yönetmeni tayyib atmaca

son okuma metin özarslan ◆ kapak resmi nuriddin çelenk

yazışma haydar bey mh. 32077 sk. armada 2 d 6 onikişubat kahramanmaraş

0535 391 92 50 hecetaslaridergisi@gmail.com

52 sayı 15 Haziran 2019 issn 2149-4509. (e-dergi)

Hasan'a Mektuplar/1

◆Abdurrahim Karakoç

Oğul bir mektup yaz bizim Hasan'a
Bıldırki itlerin çoğu öldü de.
Tor tosunlar kayış yardı bu sene
Kocöküzler epey ayrık yoldu de.

Aramızda yamrı yumru tepeler
Sokaklarda sekip gezdi sopalar
Sen giderken yeni doğan sıpalar
Torunlu morunlu eşek oldu de.

Köye çoban ettik sağır İbiş'i
Çatal doğurtuyor erkek çebişi
Yağcılıktan yükün tuttu çok kişi
Gene aşiretin yüzü güldü de.

İbibikler dama yaptı yuvayı
Pis kokudan balta kesmez havayı
Sorarsan şo bizim eski davayı
Can sıkmasın, kıyamete kaldı de.

Biraz daha azdı dünkü sinekler
Yular bırakmadı kırdı inekler
Çıkın edip gönderdiğin dilekler
Yalınayak gözü yaşlı geldi de.

İncitmeyin derken gönül hatırı
Gebe çıktı Solakların katırı
Kör kıvrak bir kırık yemden ötürü
Düşmanların davulunu çaldı de.

Fukaralık bağdaş kurdu hasıra
Harçlık marçlık gönderemem bu sıra
Hele mektup için bakma kusura
Pul parası kesemizi deldi de.

Yırtıldı geceler çakal sesinden
Kazlar kafa çeker el kesesinden
Bozuk terazinin sol kefesinden
Demlenen hıyarlar rağbet buldu de.

Sen gideli çok haşarat türedi
Anaç balıkların hepsi türedi
Kavaklara kaplumbağa tünedi!
Yörük yaylasına çingen doldu de.

Tut Ellerimden

◆Abdurrahim Karakoç

Sırat'tan incedir sevda köprüsü
Beraber geçelim tut ellerimden.
Niyet ak güvercin, vuslat gökyüzü
Beraber uçalım tut ellerimden.

Gönüldeki birlik kalkandır dışa
Aldırma ayaza, yele, yağışa
Giden ilkbahara, gelecek kışa
Beraber göçelim tut ellerimden.

Birleşmek üzredir şafakla gurup
Korku beklenilmez kapıda durup
İster zehir olsun, isterse şurup
Beraber içelim tut ellerimden.

Çağır hayallerin en ötesini
Yakından duyarsın aşkın sesini
Sonsuz mutluluğun penceresini
Beraber açalım tut ellerimden.

Hatırla kaybolan hatıraları
Elmasta ışıklı, altundan sarı
Zaman tortusundan işte onları
Beraber seçelim tut ellerimden.

Şüphe "başlangıç"tır, karar "nihayet"
Zamanı zamana etme şikayet
Kaçmak kurtuluştur diyorsan şayet
Beraber kaçalım tut ellerimden.

Abdurrahim Karakoç'a Dair

Bilindiği gibi modern Türk şiirinin en güçlü şairlerinden Abdurrahim Karakoç 40 yılı aşkın bir zaman içinde baskı üstüne baskı yapan eserleriyle ve özellikle *Vur Emri* adlı kitabıyla edebiyatımızda çok az sanatkâra nasip olacak geniş ve derin bir hüsn-i kabul görmüştür.

Hakkı ve hakkın yanında yer alanları, sözleriyle takdir ve tebci etmekle birlikte; doğrudan şahısları övme, beğenmediklerine sövme zeminlerine uzak durmuş ve yemin ettiği üzere yazabildiği kadar yazmayı ömrünün son anlarına kadar sürdürmüş olan Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinde esas unsur insandır.

Genç Kalemler hareketinden sonra teşekkül eden ve gelişen Türkçe ile hece geleneği vadisinde aşk, gurbet ve cemiyet konularını işleyen şiirler kaleme alan Karakoç, yüksek seviyede ironi taşıyan yazılarıyla da geniş kitlelerin gönlünde taht kurmuş, şiirleri ezber edilmiştir.

Abdurrahim Karakoç değişik zamanlarda, vesilelerle vaki beyanları yanında farklı kişilere verdiği röportajlarda kendini şöyle tarif ve takdim eder: “Şiir yazmaya küçük yaşlarda başladım. Zaten bizim oralarda her genç şiir yazar.

Bu tutku başka bir meşgalenin veya işin olmayışından kaynaklanıyor gibime geliyor. Ben de avareydim, boşluğumu şiirle doldurmaya çalıştım. Benimle şiire başlayanlar yalnızlıktan, yarımsızlıktan dökülüp gittiler. Bana gelince: Sağ olsunlar, iktidarların ve muhalefetin irikıyım politikacıları, ihtilal cuntacıları, ‘bilimsel’ cüppeliler, entelektüel züppeler, millî soyguncular, sosyete parazitleri, sermaye sülükleri, zulüm-işkence makineleri, adalet katleden hukukçular, dalkavuklar, üçkâğıtçılar vs. hep bana yardımcı oldular. Şiir malzememi veren onlar, öfkemi bileyen onlar oldular. Yardımlarını inkâr etmiyorum, fakat teşekkür de etmiyorum. Dinsizlerin değil, din düşmanlarının, yani İslâm düşmanlarının da az yardımı olmadı. Bir bakıma dinî duygularımın kuvvetlenmesine vesile oldular. En uygun zamanda yaşadığıma inanıyorum. Yardımcılarım(!) var oldukları sürece yazmaya devam edeceğim”.

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere onun şiirini besleyen ana damar toplumdaki haksızlıklara sebep olan ve çeşitli görevler üstlenen kişilerin hakka hukuka, ahlaka, aykırı tutum ve davranışlarıdır.

Bunlar arasında daha müşahhas olarak siyasetçiler ilim adamları, entelejansiya, hukukçular, memurlar, doktorlar, eğitimciler, askerler, iş adamları ve sermaye sahipleri yer alır. Şair bu makuleyi kanun, nizam, gelenek, insaf ve merhamet dışı tavır, tutum ve tasarrufları dolayısıyla keskin bir dille katı bir şekilde tenkid ve hicveder. Şiirinin bir tarafında bu ağır tenkid yer alırken, bir başka tarafını da memlekete ve memleket güzelliğine açmıştır.

O memleketin görebildiği bütün güzelliklerini işleyebildiği kadarıyla şiirine dâhil etmiştir. Onun şiirine konu etmediği hiçbir şey yoktur dense yeridir. Şiirinde mahallilikten milliliğe, millilikten beynelmilleliğe uzanan bir yelpaze ve bu unsurları birbirine bağlayan sağlam ve müteselsil bir bağ göze çarpar.

Şairin sık sık dile getirdiği “Ağaç, kökünden uzakta büyümez” ifadesi de bu silsile durumunu özetler mahiyettedir.

Karakoç bu tarzla başlayıp devam ettirdiği sanat hayatına *Hasan'a Mektuplar* (1965), *El Kulakta* (1969), *Vur Emri* (1973), *Kan Yazısı* (1978), *Suları Islatamadım* (1983), *Dosta Doğru* (1984), *Beşinci Mevsim* (1985), *Akıl Karaya Vurdu* (1994), *Yasaklı Rüyalara* (2000), *Gökçekimi* (2000), *Gerdanlık I* (2000), *Gerdanlık II* (2002), *Parmak İzi* (2002), *Gerdanlık III* (2005) adlarıyla 14 şiir kitabı ve *Düşünce Yazıları* [Makaleler] (1990), *Çobandan Mektuplar* [Deneme] (1997) adlarıyla 2 nesir kitabı olmak üzere toplam 14 kitap sığdırmış güçlü bir şair, aynı zamanda bir fikir ve dava adamıdır.

Abdurrahim Karakoç Halk Şairi midir?

Abdurrahim Karakoç, hakkında kaleme alınan bir yazıda¹ (Gökçe 2008) Abdurrahim Karakoç'un âşıklık geleneğinin hiçbir icabını kabul etmediği ve bu özellikleri taşımadığı çoğu kendi ağzından şu ifadelerle

¹ Yazının, yaşayan âşıklardan oluşturulmuş bir antoloji serisinin ilk cildinde birinci yazı olarak yer alması ironiktir.

verilmiştir: “1958 yılında şiir yazmaya başlayan Karakoç, âşıklık geleneğinin önemli bir şiarı olan rüya görme ve bade içme konusuna oldukça tepkilidir. Rüya görme ve bade içme Karakoç’a göre yalan ve uydurmadır. /.../ Eğer rüya görülmezse ve bade içilmezse âşıklığın yarım kalacağı düşüncesi insanları bu uydurma şeyleri söylemeye iten temel etkindir: “Hak âşığı diye bir şey de yoktur esasında”. /.../ Saz çalmayan Karakoç doğal olarak âşık meclislerine ve âşık atışmalarına da katılmamaktadır. /.../ Âşıklar için atışmaların iyi olduğunu; fakat kalıcı olmayacağını düşünmektedir. Karakoç, ustası olmadığını söyler /.../ İlk şiirlerinde “Karakoç”, “Karakoç’um” gibi ifadeler kullanan şair bunları mahlas olarak nitelendirmemektedir. (Gökçe 2008: 5). Karakoç, kendisinden önceki âşıkları usta kabul etmediğini de /.../ belirtir. /.../ Herhangi bir âşık koluna mensup olmayan Karakoç, şiirlerini hiçbir yerde icra etmemekle beraber şiir şölenlerine de katılmamaktadır. “İrticalen şiir söyleyebiliyor musunuz?” sorusuna şu cevabı vermiştir: “Söyleyenlerin en iyisini yaparım; fakat şiir olmaz o. Onlar şiir değil, ben beğenmiyorum.” (Gökçe 2008: 6). Hiçbir şenlik ve festivale katılmayan Abdurrahim Karakoç, televizyon programlarına ise yalnızca kendisi konuk alındığında katılmaktadır. (Gökçe 2008: 10). Âşıklık geleneği içinde tam olarak yer almayan Karakoç, kendisini halk şairi olarak nitelendirmez. (Gökçe 2008: 11).²

Ölümünden sonra ardından yazılan kimi yazılarda ise -bir iki yazı hariç- kendisi sürekli olarak “halk şairi” şeklinde takdim edilmiştir.

Bu yazılarda merhum “Büyük halk şairi, Türk şiirinin köşe taşı, usta şair Abdurrahim Karakoç” (Keklikçi 2012); “Abdurrahim ağabey, yirminci yılın son, yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde -aşağı yukarı altmış yıldır- halk şiirinin tartışılmaz şairidir” (Atmaca 2012), “Abdurrahim Karakoç, geleneksel halk edebiyatı türünün son örneklerinden biridir. Bir halk adamı ve halk ozanıdır” (Güzel 2012), “O son yüzyılın en büyük halk şairiydi” (Küçet 2012) veya “Abdurrahim Karakoç, Türk şiirinin son 50 yılına damgasını vurmuş, yüzlerce şairi etkilemiş, davasını şiir diliyle milyonlarca insana ulaştırmayı başarmış özü ve sözü bir olan bilge bir halk şairidir” (Avcı 2012) biçiminde ifade edilmiştir.³

Bunların yanında Abdurrahim Karakoç’tan “halk şairi” olarak bahseden bir başka yazıda onun geleneksel şiirden nasıl beslendiğinin altı çizilmiştir: “... aziz şair, şiirde ağabeyinden farklı bir yol tutmuştu; halk şiirinden besleniyor, bu şiirin kadim formlarını kullanıyordu. Evet, bir halk şairiydi; ama bu “halk şairi” tabirini literatürdeki anlamında kullanmıyorum. Halk şiirinin formlarına ve bin yıllık ses tecrübesine bağlı, ancak bu şiire yeni zenginlikler getiren, teknik olarak son derece sağlam, ironi yüklü, imaj bakımından fazla zengin değilse de, yer yer hikmeti yakalayan etkili ve çok özel bir şiir yazıyor ve hiç şüphesiz, farklılığının arkasında entelektüel kişiliği yatıyordu” (Ayvazoğlu 2012).

Merhumun, röportajlarının birinde, kendisinin “günümüzün Karacaoğlu” şeklinde takdimine “Karacaoğlu’la benim tarzım çok ayırdır. Ben ne Yunus’um, ne Karacaoğlu’m ne Fuzulî’yim ben benim...” (Şehsuvaroğlu 2012) şeklinde cevap vermiş olması da onun yerini tayin etmede alışılmışın dışına çıkmayı gerektirir. D. Mehmet Doğan böyle bir nitelemede bulunmaktadır: “Abdurrahim Karakoç için sazsız “halk şairi”, âşık tarzının 20. Yüzyıldaki sürdürücüsü gibi tanımlamalar sık sık yapıldı. Evet, Abdurrahim Bey, güçlü bir geleneğin sürdürücüsü idi. Ama onun geçmiş yüzyıllardaki âşıkların bir benzeri olduğunu sanmamak gerekir. O aynı zamanda modern şiirin pınarlarından içmiş bir şairdi. İki şiir kitabının ismi bile bu yönünü vurgulamak için yeterlidir sanırım: Suları Islatamadım, Gök Çekimi...” (Doğan 2012).

Beşir Ayvazoğlu ve D. Mehmet Doğan’ın yerinde ifadeleri bir yana, diğer nitelemelerin iyi niyetle yapıldığından zerre kuşku yoktur. Ancak iyi niyetle de olsa Karakoç’un “halk şairi” olarak nitelenip takdim edilmesi bir zihniyetin şuuraltını yansıtmaya bakımından manîdardır. Oysa rahmetli Hocam Prof. Dr. Şükrü Elçin de (1976) yaklaşık 35 yıl evvel Karakoç’un da aralarında bulunduğu kimi şairlerimizin “halk şairi” sayılmaması gerektiğini belirtiyordu. Merhum hocam “halk” teriminin okumuşlar -batı edebiyatı tesirinde kalmış fikir ve edebiyat adamları- tarafından sun’i olarak ortaya sürüldüğünü ifade ettikten sonra Karakoç’u “... 1932 yılında Elbistan’ın Cela köyünde doğmuş ve aynı köyde muhasebecilik yapan Abdurrahim Karakoç gibi “Panzehir”, “Diyalog”, Reçete” gibi başlıklarla şiir yazan sanatkar” şeklinde tanımlamış ve mezkûr yazıda aralarında Karakoç’un da bulunduğu bu gruptan sanatçıları “Yahya Kemal, Faruk Nafiz, Cahit Sıtkı, Muhip Dranas ve Orhan Veli gibi şairlerden ayrı düşünmemek lazım” geldiğini ifade etmiş ve “Şiirlerinin büyük çoğunluğunu aruzla söylemiş olan Yunus Emre’yi de halk şairi sınıfı zih-

2 İktibaslardaki italik vurgular bana aittir. M.Ö.

3 İktibaslardaki italik vurgular bana aittir. M.Ö.

niyetinde gören [okumuşlar] telakkisinden artık kurtulmak icap eder” diyerek, bu anlayışın terkedilmesi hususunda hakkı teslim etmişti.⁴

Kültür İktidarı ve Karakoç

Şüphesiz Abdurrahim Karakoç’u bir yazı ile değerlendirmek mümkün değildir. Şairin vefatı üzerine ardından yazılan yazıların genel havası onu kaybetmekten duyulan üzüntüyü ifade eder mahiyette kaleme alınmıştır. Bu tutum bazı kalem sahipleri için bir vefa izharı, bir son vazife niteliği taşıırken bazıları da merhumun ölümünü, benzer durumlarda olduğu gibi adetâ “Kör ölür badem gözlü olur” atasözü fehvasınca, fırsata dönüştürmüşler, merhumun sağlığında hakkında tek satır yaz<a>mayanların vicdan rahatlığı duymalarına kapı aralamış gibi görünmektedir. Ancak bu yazılarda satır arası ifadelerde Karakoç’un sanatı ve bu sanatın karşılaştığı zorluklar resmedilmiştir. Çünkü Türkiye’deki kültür iktidarı Karakoç’u da sürekli olarak görmezden gelen bir tutum sergilemiştir. Tıpkı Arif Nihat Asya’yı gibi, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu’nu, Yetik Ozan’ı [Turgut Günay], Dilaver Cebeci’yi hatta Ali Akbaşı görmezden geldiği gibi...

Beşir Ayvazoğlu’nun haklı olarak vurguladığı şu satırlar bu konuda meramı anlatmaya yeter: “Türkiye’de edebiyat ve diğer bütün sanatlar, nicedir, bu topraklarla neredeyse bütün bağlarını koparan aydınların küçük küçük kabileler halinde, hem birbirini, hem halkı yok sayarak oynadıkları bir çeşit oyun hâline gelmiştir. Bu oyuna katılmayanlar ya küçümsenmekte yahut büsbütün yok sayılmaktadır. Ne kadar kabile varsa, o kadar “kanon” var. Hâlbuki sanat ve edebiyat ortamının zenginliği, çeşitlilik, çok seslilik ve bunlar arasındaki geçişkenlikle mümkündür. Belli başlı kaynaklara bakınız; Abdurrahim Karakoç adında bir şair sanki hiç yaşamamıştır! Bana sorarsanız, kılcal damarlarına kadar nüfuz ettikleri toplumu asıl etkileyenler onun gibi şairlerdir. Neredeyse yarım asırdır şiir söyleyeceksiniz, birçok şiiriniz dilden dile gezecek, ezberlenecek, türkü olup söylenecek, “Mektup yazdım Hasan’a ha Hasan’a ha sana” gibi deyişleriniz âdetâ darbimesel haline gelecek, yine de yok sayılacaksınız!” (Ayvazoğlu 2012).

Yukarıdaki alıntıda altı çizilen hususları, özellikle şairin “Mihriban” şiirinin macerası içinde müşahhas bir biçimde takip etmek mümkündür. Mihriban şiiri bir tesadüf eseri Musa Eroğlu tarafından bestelendikten sonra Türkiye’deki kültür iktidarının engellerini kırabilmiştir. Mevcut kültür iktidarının bu anlayışı alışılmış bir algı biçiminde öteden beri kullandığı jargona da yansır. Meselâ kimi gazetelerde ölüm haberiyle ilgili olarak “Mihriban’ın Babası Karakoç Vefat Etti” şeklinde atılan başlık ve haberin içeriğindeki ifade ironik olup, üstte serdedilen düşünceyi destekler mahiyettedir: “*Modern halk türküsü*⁵ “Mihriban’ın şairi Abdurrahim Karakoç...” (Milliyet, 08.06.2012). Oysa üstadın başka Mihriban şiiri de vardır. Ancak o Mihriban şiiri bestelenmiş olmasına rağmen belli çevrelerce bilinmenin ötesine geçememiştir. Bu küçük fark bile Türkiye’de kültür iktidarının ne kadar tesirli olduğunun bir göstergesi sayılabilir.

Sonuç

Abdurrahim Karakoç hayatı boyunca kendine has bir duruş sergilemiş ve bu tavrından taviz vermeyi kendine zül saymıştır. Bu tutumu hem şiirinde hem nesir yazılarında ayan beyan görülür. Onun hayata bakışındaki bu keskin ve kararlı tutum sevenlerinin yanında sevmeyenlerini de çoğaltmış ve kendisi hakkında haklı haksız birçok olumsuz düşünce üretilmiştir. Ancak şair bunlara hiç ehemmiyet vermemiş, inandığı değerleri kendi üslubuyla yer yer dozunu artırarak savunmaya devam etmiştir.

Abdurrahim Karakoç üzerine söylenenlerin söyleneceklerin içinde bir toz zerresi kadar yer tutacak bu denemede “halk şairi” terimi üzerinde durmak, sadedin dışına çıkmak olacağı için; kısaca şu hususun altını çizmekte fayda vardır. Abdurrahim Karakoç şiirlerinde millî vezin olan heceyi büyük bir ustalıkla kullanan bir şairdir ve bu husus onun şiirin fizikî yapısıyla alakalıdır. Karakoç’un asıl başarısı şiirindeki mânâ derinliği ile keskin ve çarpıcı üslubundadır. Dolayısıyla sadece heceyle yazmış olmasından hareketle onu “halk şairi” sıfatıyla vasıflandırmak doğru değildir.

4 Abdurrahim Karakoç hakkında yapılan iki akademik çalışmadan birinde şairin lirik şiirlerindeki kelime dünyası (Saldere 2001), diğerinde de şairin hayatı ve sanatı ele alınmıştır. Ancak ikinci çalışmada Abdurrahim Karakoç “halk şairi” (Avcı 1986) olarak değerlendirilmiştir.

5 İtalik vurgu bana aittir. MÖ.

Bu tanımlama hem şairi tam olarak yansıtmaktan uzaktır hem de “halk şairi” terimi ile ilgili yanlış kanaatten kaynaklanmaktadır. Vezin -ister hece ister aruz ister serbest olsun- şair için bir tercih meselesidir. Eğer mutlaka bir niteleme gerekiyorsa ardından yazılan yazıların birinde ifade edildiği gibi bu büyük şaire “halkın şairi” (Koç 2012) demek daha doğru bir niteleme olacaktır.

O, yediden yetmişe vicdan sahibi her insanın gümrak ve keskin sesi idi. Topyekûn milletin şairi, bu mânâsıyla halkın şairi idi ve millî vezin heceyle ısrarla yazmış olması, onun, batı dillerindeki “folk poet” kavramının tercümesiyle elde edilen “halk şairi” kavramıyla nitelenmesine cevaz vermez.

Karakoç’un vezin tercihi, bu mânâda onu “halk şairi” olarak nitelemekten ziyade, halkın şairi, milletin şairi; millî şair olarak nitelemeye yeter de artar bile...

Gerçek sözü elbette zaman söyleyecektir. Bir ömrü tartabilecek yazıların henüz yazılmadığı düşünceyle, sözümü burada bağlıyor ve onu ölümünü yedinci sene-yi devriyesinde bir kez daha rahmetle yâd ediyorum.

Kaynaklar

- Atmaca, Tayyip, (2012), “Abdurrahim Karakoç: Halk Şiirinin Efendisiydi” *Yeni Şafak*, 14.06.2012.
- Avcı, Ramazan, (1986), “*Halk Şairi Abdurrahim Karakoç, Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*”, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi (Yayımlanmamış).
- Avcı, Ramazan, (2012), “Abdurrahim Karakoç”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1/2: 90-102.
- Ayvazoğlu, Beşir, (2012) “Karakoçlar”, *Zaman*, 14.06.2012.
- Doğan, D. Mehmet, (2012), “Osmanlı Dadaloğlu’su: Abdurrahim Karakoç”, *Yeni Akit*, 10.06.2012.
- Elçin Şükrü, (1976), “Halk Şairi Deyimi Üzerine”, *Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri* [27-29 Ekim 1975, Konya], Ankara: Konya Turizm Derneği Yayınları.
- Gökçe, Emrah, (2008), “Abdurrahim Karakoç”, *Sazın ve Sözün Sultanları Yaşayan Halk Şairieleri -I*, [Haz.: Fatma Ahsen Turan- Başak Uysal-Zemzem Keleşabdioğlu-Emrah Gökçe], Ankara: Gazi Kitabevi.
- Güzel, Hasan Celal, (2012), “Abdurrahim Karakoç Hakk’a Yürüdü”, *Sabah*, 10.06.2012
- İsimsiz, “Mihriban’ın Babası Karakoç Vefat Etti”, *Milliyet*, 08.06.2012.
- Keklikçi, Cafer, (2012), “Abdurrahim Karakoç”, *Millî Gazete*, 09.06.2012.
- Koç, Abdullah, (2012), “Halkın Şairi Abdurrahim Karakoç”, *Pervasız*, 14.06.2012.
- Küçet, Erbay, (2012), “Suları Islatamayan Şair”, www.ankarameydani.com [E. T.: 15.05.2012].
- Saldere, Gülsüm, (2001), “*Abdurrahim Karakoç’un Lirik Şiirlerinde Kelime Dünyası*”, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış).
- Şehsuvaroğlu, Lütfi, (2012), “En Büyük Halk Şairiyle Tarihî Röportaj”, www.haberarz.com [E. T.: 16.05.2012].

Gelenek, Miras ve Anlamda Derin Kökler: Abdurrahim Karakoç Şiiri

◆ Prof.Dr. Erdoğan Erbay

Hayatı temiz milletin, tarihi de temizdir. Hayatı ve tarihi temiz yaşayan milleti anlatan Karakoç, yaşananı anlatırken temiz, berrak ve canlı bir kullanır. Onun şiiri, hayatı derinlikli çizgilerle nakış nakış süslerken kaba ve gereksiz ayrıntılar arasında boğulmaktan hep uzak durmayı tercih eder. İç âlemini mahremiyet örtüsüne bürüyüp, dış dünyasını olanca açıklığı ile yığıtçe ve hasbice sergileyen Karakoç, saklayarak ve saklanarak varlık iddiasında bulunan gölge insanlara inat, şiir saflığındaki süreci, şiirle ifade etmeyi izzet ve şeref bilmiştir. Bu nedenle Karakoç'un şiiri, medeniyet havzasını besleyen büyük ırmaklardan biridir. Türk milletin masum ve mazlum yeryüzü yürüyüşü, aynı sıfatları taşıyan Karakoç şiiriyle hiçbir bozulmaya uğramadan devam etmiştir. O, izlerinde kapatılıp gizlenecek bir çamur bulunmadığı için, adımlarını şiirin nezaketli zarıflığı içinde sırlamıştır.

Karakoç, gönül coğrafyasının zarafetini yeryüzüne de yansıtır. Bu zarafet, şiir dili ile gerçekleşir. Zira sanatına dair ilk metinler, şiir düzeni içinde ortaya konulmuştur. Onun şiirine yönelik, bugünden düne doğru yapılacak bir kimlik ve karakter araştırması, sanatkarın en belirleyici varlık alanı olan kaynağa, şiire götürür. Onun sözlü kültürün günlük hayattaki uygulaması olarak karşılaştığımız felsefesi de, şiirinin mısraları arasında kendine yer bulur. Şairin, inancı ve töresi etrafında somutlaşıp hayatını kuşatan tüm değerler ayrıntılardan arındırılmıştır. Sıradanlığa düşmeden başarılan ayrıntısız anlatım, eşya ve insan için belirlenmiş ölçülerin dürüstlük derecesini gösterir.

Zarf mazruf ilişkisi, şiir için de bir hakikate işaret eder. Şiirin tanımı için bugüne kadar ileri sürülmüş bütün görüşleri dikkate aldığımızda, tanımların hiç birisi şiirin ne olduğuna dair son noktayı koyamamıştır. Şiir, hem şekil hem de muhtevadır. Yapının iki tarafı, birbirlerini var kılmak mecburiyeti ile yan yanadırlar. Birinin eksik ya da fazlalığı, asıl inşa edilecek mimarının kökten çürüklüğü manasına da gelir. Koruyan ve korunan, saklayan ve saklanan, görülen ve sezilen bir şeyler olmalı ki, inşa edilenin kıymeti ortaya çıkabilsin.

Karakoç, mensup olduğu medeniyetin şiirini yirminci yüzyılda yeniden üreten şairdir. O, masa başında değil, hayatın içinden devşirilmiş sahih bir şiirin ünleyicisidir. Medeniyetin ilim, irfan, ahlak, marifet ve hikmetini yüklenen şiir, gündelik hayatın, hiç değilse bir adım önünde yürüyen şairin elinde rehberlik görevine soyunur. Şairliğin, dini ve sosyal görev üstlenme olduğu ilkesini Dede Korkut metninden çıkaran şair, Ahmet Yesevi ve Yunus Emre'den el alan bir şiiri de taşır. Hikmeti yapmacığa, süse ve gösterişe ihtiyaç duymadan, şekil ve muhteva ortaklığında aktaran Yesevi-Yunus şiiri, Karakoç şiirinin esasını da inşa etmiştir. Karakoç'un samimi ve sanat yapma endişesine sapmadan, sade ve tertemiz bir dille, beğendirme bencilliğinden uzak söyleyişi, hikmetin, herhangi bir alete ihtiyacının olmadığını da ispatıdır.

Güzel ve güzellik, güzel şekil ve muhtevanın içinde varlık gösterir. Kendi muhteva ve şeklini birlikte taşıyan şiir, tamamlanmış bir halde sanatkarın zihin dünyasında durduğuna göre, şiirin şekli de muhtevası da, sözle somutlaşan iki sütundur. Dolayısıyla, şiirin vaz geçilmezi olan bu unsurları, şiire sonradan giydirilmiş iğreti elbiseler olarak görmek yerine, şiirle beraber varlık kazanan iki değer olarak algılamak, hakkın teslimidir. Şiirin, bir ölçü çerçevesinde ayağa kalkışı, güzelin görünme biçimidir, aslında. Güzelin meydana çıkması, maharet ve meziyetin güzelliğini zorunlu kılar. Yani, 'kem âlet ile kemâlât' olmazsa, bir ölçü ve düzenden mahrum güzellik de olamaz. Güzel, ölçüsü ve haddi olandır. Kaba ve savruk, karmaşık ve karışık güzel değildir. Güzel, süslenme duygusu uyandırmayandır. Güzel olan sadedir, sade olan da güzeldir.

Karakoç şiirinin şekline dair verilecek hükümler, güzelin vücut bulduğu alan dikkate alınarak ortaya konulmalıdır. Sahih ve hakiki şiir, ölçüsüz değildir. Ama ölçünün esiri de olmaz. Sözün, bir terbiye dâhilinde ifadeye bürünmesi, ruh ile beden arasındaki ilişki gibidir. Karakoç'un şiiri, işte bu noktada, mükemmel bir anlatım biçimine kavuşmuş olur. Şekil ve muhteva güzelliği, güzelin şahsiyet ve faziletinin eksiksiz anlatılmasına imkân tanır. 'Dinime, dilime sevdalıyım ben / Bozguncu güruhla kavgalıyım ben / Köklerim tarihin derinliğinde / En soylu çınarın bir dalıyım ben'¹ diyen Karakoç, millet ve medeniyet adına çok önemli hususlara dikkat çeker. Onun şiiri, alperen şiirdir. İnsanın varlığına vurgu yapan din

1 Abdurrahim Karakoç, *Gerdanlık 2*, Kadim Yayınları, Ankara 2015, s. 126

ile dili yanına alan şair, yeryüzünde ‘bozgunculuk’ için değil, ‘nizam-ı âlem’ adına dolaşan, coğrafyalara hakikat taşıyan bir sorumluluğu da yerine getirir. Din fitrî ihtiyaçtır. Dil, varlığa doğup vücut bulma, olma ve oldurma vesilesidir. Karakoç, şiirle ‘yeryüzünde fesada’ izin vermemek için, yiğitçe meydanda yer aldığını da gösterir. Soylu duruşun çözüm üretici gücüne şiirle alan açan şair, köklerini tarihin derinliklerine salmış bir çınar gibi kuşatıcı ve koruyucu duruş sergiler. Dininin ve dilinin cesareti, alperenlik ve yiğitliğinin gücü, tarihinin ve kökeninin sağlamlığı, sorumluluk almayı da zorunlu kılmaktadır.

Karakoç’un şiiri, İslâm coğrafyasını kucaklayan bir şiirdir. Müslümanca ve kahramanca söyleyişin meydan bulduğu bir harman yeridir. Yeryüzünde, bir tek insan için bile, sesini yükselten milletin has evladı olarak haksız ve adaletsiz dünyanın suratına hakkı ve hakikati korkusuzca haykıran şiirin sahibidir, o. ‘Bir Çeçenya’dan, bir Filisten’den vurulurum / Onlar ayaklarından, ben yürekte vurulurum / Bosna’da, Doğu Türkistan’da, hem de Keşmir’de / Hasılı, her yerde her yerde ben vurulurum²’ diyen Karakoç, bütün âlemi dert edinir. Çünkü şair, önceden fark edendir. Önceden fark edişin imkânıyla bakan sanatkar, uzaklara vurulan her hançerin, tek hedefinin kalp olduğunun da şuurundadır. Renk ve dil ayırımı gözetmeksiz, yeryüzünde zulme maruz kalan Müslümanlar olunca, okların Anadolu coğrafyasına yöneldiğini de anlamalıdır. Bu coğrafyanın evladı olarak şair, vurulan her yumruğun Müslüman Anadolu’nun ruhuna indirilmiş darbeler olduğunun da farkındadır. Zira uzaklarda bir mü’mine dokunan her alev, Anadolu topraklarının yüreğine bir kor gibi düşer. Bütün dünya uyurken kendi içine dönüp uyumaz, miskinlik köşesi aramaz Karakoç’un şiiri. Zalimlere korku salıp gecenin zifiri karanlığını gündüze çeviren şimşek gibi düşer arza. Mısraları yeryüzüne öyle bir şiddetle düşer ki, insanın aklını alan dehşetli sesiyle bütün âleme yayılır. Zira Karakoç şiirinin sayhası, zulümle adaletin ayrıldığı çizgiye vurulan mühürdür.

Medeniyet ve töremizde şair, sosyal hayatın kendi nizamı içinde sürmesi hususunda irşat edici bir maka sahibidir. Yirminci yüzyılın insan nesli üzerinde uyandırdığı etkiye ve sonuçlarına sessiz kalamayan Karakoç, ‘değişen zaman’a atılan ithamın yersizliğini de dillendirir: ‘Önce insanların huyu bozuldu / Sonra pınarların suyu bozuldu / Bu nasıl bir çağdır anlamıyorum /Eski soyluların soyu bozuldu.’³ Yeryüzü memuru insanın fesada uğraması, çevresinin bozulmasını da beraberinde getirmiştir. Karakoç şiirinin temel karakteristiği, zanna ve şüpheye yer bırakmamasıdır. İnsana ve topluma ilişkin çözüm bekleyen meselelere bakış açısı belirlerken sorumluluğu öteleyen bir tavır görülmez hatta sezilmez bile. Zira insan, yaşadığı çağı anlamak ve anlamlandırmakla mükelleftir. Mükellef, kefaletinin âmir hükümlerince harekete geçmeyince, boşluk kabul etmeyen tabii hayat, başka bir renge bürünmeye başlar. Özüne ve tabiatına ötekileşen çağın insanı, nizam verici vasfını yitirip savrulur. Bu savrulma, çağın dayattıkları ile birleşince, hem ferdi hem de sosyal bir yıkımın önü açılmış olur. Çağa haddini bildirmek, günahlarını cesaretle yüzüne haykırmak ve elbette mücadele sahası açmak Karakoç’un şiirine kalan paydır. Onun şiiri, var olmak için bahaneler gözetken, hayale sığınıp erteleyen, çözüm yerine meseleye eklenen bir şiir tarzı değildir. Aksine, şiirinin her mısraı doğru olup eğrinin ve yalanın, hayatımıza sızmak için araladığı kapıları örten, açılan gedikleri tamirde tereddüde mahal bırakmayan tetikleyici gücün özüdür.

Aşkın muhafızı şairlerdir. Aşk yeryüzüne ineli, şairler rahat bulmadı. Aşk ile var olan insan, aşka râm oldu. ‘Hayatın sümbülü ve lalesi aşk / Şairin katıksız nevaleri aşk / Yerde sürünenler dinlesin beni / Mirac’ın birinci merhalesi aşk.’⁴ İnsanın içine düşen çılgınlıkla insandan yükselen feryadın arakesitinde bekleyen tek gözcü, varlık sırrının anahtarı aşktır, Karakoç’ta.

Nihayet, kelimeler ve kalem ustası Karakoç, kelimelerle hayatın darasını alıp asıl manaya ulaştıktan sonradır ki, hikmetin de kapısını aralar. Demiri tavında döven, sözü deminde söyleyen Karakoç, ebedilik sırrını da ifşa eder: ‘Ne payem oldu, ne sayem / En doğruya varmak gayem / Düşüncemdir tek sermayem / Alan yoktur, satamadım / Suları ıslatamadım.’⁵

2 Abdurrahim Karakoç, *Gerdanlık 2*, Kadim Yayınları, Ankara 2015, s. 130

3 Abdurrahim Karakoç, *Gerdanlık 2*, Kadim Yayınları, Ankara 2015, s. 133

4 Abdurrahim Karakoç, *Gerdanlık 2*, Kadim Yayınları, Ankara 2015, s. 142

5 Abdurrahim Karakoç, *Suları ıslatamadım*, Kadim Yayınları, Ankara 2015, s. 24

“Ey oğul, eğer şair olup şiir söylemeğe niyetlenirsen, şiirde sözünün ruşen olmasına, yani açık olmasına çalış. Sakın gaamız söylemeyesin, yani örtülü söylemeyesin. Mesela bir şiirde bir sözün anlamını yalnız sen biliyorsan, başkası bilmiyorsa böyle sözü söyleme. Çünkü şiiri halk için söylerler, kendi kendileri için söylemezler. Öyleyse şiirin anlamı açık gerektir ki açıklığından ötürü herkes beğensin”

Bu sözler, Keykâvus’un 12. yüzyılda kaleme aldığı, Mercimek Ahmet’in 14. yüzyılda Türkçeye çevirdiği ünlü nasihatler kitabı Kabusname’de geçiyor. Yıllar önce bu ifadeleri ilk okuduğumda aklıma şu iki isim gelmişti: Karacoğlan, Abdurrahim Karakoç. Oysa başta Yunus Emre olmak üzere özellikle halk tarzı şiir geleneğine mensup şairler arasında benzer tarzda şiirler söyleyen başka pek çok şairimiz olduğu halde, aklıma özellikle bu iki ismin gelmesi elbette boşuna değildi.

Öyle sanıyorum ki, Karacoğlan ve Karakoç kadar saf, temiz, anlaşılır, sade ve/fakat aynı zamanda anlamlı ve derinlikli şiirler yazan şairimiz o kadar da fazla değil. Ayrıca her iki şair de, çağlarının büyük ustaları olarak, şiirleriyle, ‘iyi şair’ olmanın ötesinde ve üstünde bir misyon ifa ettiler.

Karacoğlan, sadece yaşadığı 17. yüzyılda değil bugün bile hâlâ şiirlerinden en çok türkü bestelenen/havalandırılan bir şairdir. Aynı şekilde Karakoç da, çağımızda şiirleri en çok bestelenen/havalandırılan şairlerimizin başında gelmektedir.

Yani bu iki isim, aynı zamanda bizim türkü şairlerimiz ya da türküleşen şairlerimizdir. Böyle olmak ise hiç de kolay değildir. Çünkü her şiir türkü olamayacağı gibi, öyle her şair de kolay kolay türküleşen şair olamaz. Bir kere türküler hiç yalan söylemedikleri için, yalan söyleyen şiire de şaire de uzak dururlar. İkincisi ‘yürekten gelenin yüreğe gittiğine’ inanan halkımız, ‘yürekten gelmeyen yırağa gideceğini’ bildiği için öyle her şiire, her şaire tevessül etmez kolay kolay.

Karacoğlan ile Karakoç’un bir diğer önemli ortak yönü, tevarüs ettikleri kadim geleneği yenileyen şair olmalarıdır. Hece vezni ve bu veznin belli kalıp ve kurallarıyla yazmalarına rağmen, her iki şair de geleneği her yönden yenileyerek devam ettirmişlerdir. Zaten gelenek, aynen tekrar edilerek değil, yenilenerek sürdürülür. Bütün büyük şairler, mensup oldukları geleneği yenileyen, hatta bazen bunu ‘yeni bir gelenek’ ihdas etme noktasına kadar götüren şairlerdir. Yunus böyledir, Fuzuli, Hatayi böyledir; Karacoğlan, Pir Sultan, Nesimi, Köroğlu, Dadaloğlu böyledir. Sümmani, Ruhsati, Aşık Veysel, Davut Sulari, Daimi, A. Karakoç, Neşet Ertaş da böyledir. ‘Neoklasik’ dediğimiz aslında bundan başka bir şey değildir. Bu anlamda Karakoç, geleneği yeni bir ses, yeni bir solukla devam ettiren bir şair olarak gerçek bir neoklasiktir.

Abdurrahim Karakoç, Türk şiirinin kendinden önceki ustalarının çoğundan daha usta bir şairdir aslında. Sadece Türkçeye hâkimiyeti, dili tasarrufu ve işlediği konular yönünden değil, bulduğu imajlar ve mazmunlar, kelime dünyası, üslup ve edâ yönünden de güçlü ve farklı yeni bir sestir. Buna, ilk akla gelen üç-beş örnek:

“Sofrada aşklar yaralı”

“Aylar kırık kağıt”

Günler topal at”

“Aşkın çiçek açtı yandığım közde”

“Lambada titreyen alev üşüyor”

“Suları ıslatamadım”

“Pis kokudan balta kesmez havayı”

“Kırk sandığa sığmaz bir kirli gömlek”

“Taş yanar gözyaşım yağdığı zaman”

“Yırtığı kirletir yama...” vb.

Fakat O bütün bu ‘yeni’leri ve ‘yenilik’leri öyle ustaca ve incelikli söyledi ki, biz sanki bunları yüzlerce yıldır bildiğimiz, duyduğumuz, sevdiğimiz ifadeler, imajlar, mazmunlar olarak okuduk ve sevdik.

Lirik şiirlerinde Karacoğlan kadar içli, duygulu ve samimi; millî/hamasi şiirlerinde Köroğlu/Dadaloğlu kadar cesur ve gözü kara; dinî-tasavvufi şiirlerinde Yunus kadar rind ve mütevekkil; hiciv ve taşlamada en az Nef’î kadar korkusuz, Seyrani kadar açık sözlü, Kazak Abdal kadar gerçekçi...

Geniş kitleler Onu yıllarca daha çok 'dâvâ' şirirleri ve siyasi hicivleriyle, taşlamalarıyla tanıdılar. Oysa o kadar güzel lirik şiirleri vardı ki bunların bilinmemesi büyük bir eksiklik ve haksızlıktı. Ali (Akbaş) Abiyle bir gün oturup bu tür şiirlerinden bir seçki yaparak müstakil bir kitap halinde yayınlamaya karar verdik. Alper Aksoy'un Ocak Yayınları'ndan 'Dosta Doğru' adıyla çıkan bu kitabın arka kapak yazısında şöyle demiştim:

"Abdurrahim Karakoç daha çok bir hiciv şairi olarak bilinir. Doğrudur da. Bu yüzden Onun gerçek sanat gücünü gösterdiği aşk ve tabiat şiirleri hiciv şiirlerinin arasında çoğu zaman dikkatlerden kaçmıştır. Bunların müstakil bir kitapta toplanması, hem Karakoç'un doğru ve tam olarak değerlendirilmesine yardımcı olacak, hem de şiirin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bir kısmı ilk defa yayınlanmakta olan bu kitaptaki şiirler, şairin bilinen yiğit ve pervasız kişiliğinin arkasındaki his dünyasını ve sanatkar mizacını aydınlatması bakımından önemlidir"

Sanatçı kimlik ve kişiliğinin en belirgin özellikleri olan cesareti, açık sözlülüğü ve gerçekçiliği, kendine yakın ya da mensubu hissettiği siyasi/ideolojik oluşumları sık sık gözden geçirmek zorunda bıraktı. Hatta bu yolculukta yalnızlaştığı ve kimse-sizliğe mahkûm edildiği dönemler oldu. Ama yılmadı, ümidini kesmedi, imanını ve heyecanını hiç kaybetmedi. Doğru bildiğini, inandığını söylemekten geri durmadı.

O, hakikati her zaman ve her yerde söylemeyi tercih etti. Nerden ve kimden gelirse gelsin haksızlık karşısında asla susmadı. Bundan dolayı, isminin ve şiirlerinin yeni yeni tanınmaya başladığı yıllarda, insanlar onu bilinen ideolojik bir kalıba ya da siyasi bir şablona sığdırmakta zorlandılar.

O devrin solcuları/sosyalistleri, hatta komünistleri, şiirlerinden dolayı Karakoç'u kendilerine yakın buluyorlardı. Hatta kendilerinden zannedenler oldu. Bundan dolayı, 60'lı yıllarda 'karşı kutup'un bayraklaşmış isimlerinden biri olan 'Berçenekli Âşık Mahzunî Şerif', Onun bazı şiirlerini plaklara okudu. 60'lı yılların İşçi Partisi lideri Behice Boran, düşünce ve idealleriyle Karakoç'a çok benzeyen merhum Osman Yüksel Serdengeçti'ye bir gün, Karakoç'u da dahil ederek, "siz de bizim gibi düşünüyorsunuz aslında, aramızda ne fark var Osman" dediğinde Serdengeçti, "Allah var Allah..." diyecekti...

Hasan'a Mektuplar'ın, geleneksel sağ söylemle uyuşmayan "sosyal gerçekçi" içeriği, açıkça ifade etmeseler de Karakoç'un kendi mahallesini de ra-

hatsız ediyordu aslında. Onun, yerleşik siyasi kalıp ve kurallarla tam örtüşmeyen yaklaşımı sağın o zamanki resmi duruşuna oldukça aykırı idi. Bir kere köyden, köylüden, dolayısıyla yoksulluktan, ezilip horlanmaktan, insan yerine konulmamaktan bahsediyordu. Yoksul ve sahipsiz Anadolu köylüsünün açlığı, susuzluğu, doktorsuzluğu, ilaçsızlığı, uğradığı adaletsizlik ve sahipsizliği bütün çarpıcılığı ve açıklığı ile şiirlerinde anlatılıyordu.

Oysa bu konuları o zamana kadar hiçbir sağcı/milliyetçi/ülkücü/Türkçü/İslamcı/ muhafazakâr siyasetçi veya şair/yazar dile getirmemişti.

Merhum Nurettin Topçu'nun siyasi karşılığı olmayan entelektüel seviyedeki bazı yazıları istisna edilirse, bu kesimin gazeteleri dergileri, antikomünizmden arta kalan yerleri de muhteşem tarihimizin görkemli devirlerini ve bunları yapan büyük tarihi şahsiyetleri anlatmakla doldururlardı. Bunu da zamandan, zeminden, şartlardan ve gerçeklerden tamamen bağımsız, daha doğrusu zamanla, zeminle ve günümüzün siyasi, ideolojik, kültürel şartları ile hiçbir ilgi kurmadan soyut hamaset destanları olarak, 'anakronik' bir yaklaşımla anlatmaktan müthiş haz duyuyorlardı.

O bütün bu ezber bozan şiirlerini, gözlerden ırak taşranın göbeğindeki bir Anadolu kasabası olan Elbistan/Cela'da basit bir belediye memuru iken yazıyordu. Ama şiirlerini 'Ankara'daki Beyler' başta olmak üzere şehirlerde oturanlar ve özellikle üniversite gençliği zevkle, heyecanla okuyordu. Mesela, 70'li yılların başında yayınlanan 'Bütün Şiirleri' ve hemen ardından çıkan 'Vur Emri', Ankara Cebeci'deki Site Yurdu'nda, yıllarca her akşam en az otuz-kırk adet satardı. (Yıllar sonra bir sohbetimizde, "Ne yeni baskı için benden izin aldılar ne de beş kuruş telif ödediler.." dediğini hatırlıyorum.)

12 Eylül 1980 sonrası Ankara'ya taşındıktan sonra görüşmelerimiz, sohbetlerimiz sıklaştı ve dostluğumuz ilerledi. Bu sohbet ve muhabbetlerin en sıkı müdavimlerinden biri de rahmetli Şükrü (Karaca) idi. Bir seyyah gibi durmadan gezdiği için ayda birkaç kere Ankara'ya yolu düşen rahmetli Bahattin (Karakoç) Ağabey ise meclisimizin tam bir 'ihtiyar delikanlısı' idi. Ya Ali Abi'nin Emek 73. sokaktaki evinde, ya benim Bahçelivevler 6.sokaktaki evimde sık sık bir araya gelir, nerdeyse 'Baykara Fasılları'nı aratmayan saz ve söz meclisleri kurardık.

Ekrem Çelebi tarafından havalandırılarak 'Sultanım' adıyla ünlenen meşhur türkünün sözlerini, işte böyle bir gecede bir sabah namazı sonrası bana ithafen yazmıştı. Orijinal adı 'İkinin Biri' olan şiirin ilk dördlüğünü hatırlarsınız:

“Can özümnden besmeleyi çekende
Dil yanmazsa ben yanarım sultanım
Hak uğruna bir sefere çıkanda
Yol yanmazsa ben yanarım Sultanım.”

Son dörrtlüğü de saz eşliğinde o gece hep birlikte okuduğumuz yanık türkülere bir saygı ifadesi idi:

“Âşıklık içimde doğduğu zaman
Taş yanar gözyaşım yağdığı zaman
Mızrabım sazıma değdiği zaman
Tel yanmazsa ben yanarım Sultanım.”

İki üç yerde birlikte “Şiir ve Dinleti” programı yaptık. Başlangıçta ikimiz de gönülsüzdük ama sonra hoşumuza gitti. Abdurrahim Abi şiir okudu, ben de havalandırılmış şiirlerinden örnekler çalıp söyledim. “*Seninle böyle programlar yapalım Bayramcığim, sen olursan gelirim*” dedi ama ikimiz de devamını getiremedik. Şiir matinelere, şair buluşmalarına, şiir gecelerine katılmayı hiç sevmeydi. O kadar ki Bahattin Abi’nin Maraş’da başlattığı ‘Dolunay Şiir Akşamları’na Ali Abiyle yalvar yakar götürdüğümüzü iyi hatırlıyorum:

“Abi bu senin kardeşinin düğünü sayılır, sizi de okumuş, hepimize okuntu göndermiş, gitmek olmaz” diyerek razı etmiştik...

Kızımın düğününde Neşet Ertaş’la birlikte nikah şahitliği yapmıştı. İlk defa bir araya gelen sazın ve sözün bu iki usta isminin, sanki yıllardır birbirini görmeyen iki eski dost gibi samimi sohbetleri gözümün önünde.

Eee, elbette iki yiğit idi söz konusu olan ve “*yiğit yiğidi gözünden tanır*”dı ne de olsa... Neşet Ertaş’ın, çağdaşları arasında en çok sevdiği ve saygı duyduğu iki isimden biri Abdurrahim Karakoç’tu. (Diğeri Aşık Veysel). Karakoç’un vefat ettiğinden habersiz o gün telefonla beni arayan Neşet Usta’ya “Karakoç’u az önce kaybettik Abi” dediğimde bir uğultu gibi yükselen o uzun, derin ve içten ‘oyyy...’ deyişini hiç unutmuyorum.

Her ikisinin de mekanı cennet olsun.

Sözün yiğidine de, sazın yiğidine de rahmet olsun...

Mihriban (Beklemek)

◆Abdurrahim Karakoç

Sarıca düzünde bir yığın toprak
Sulanır her sabah gözyaşlarımla
Mihriban, Mihriban uyan da bir bak
Hasret düğüm düğüm ak saçlarımda

Ardıçlı dağlarda gene ay doğar
Akasya gölgeleri delik deşik
Bir pınar ağlar akşamdan sabaha dek
Yapraklar sallanır, ışıklar söner.

Büyüdükçe büyür içimde bir dert beklemek
Öksüz kaldı, yem döktüğün kumrular
Çiçeklerin boynu bükük, bahçende
Mihriban Mihriban düşsüz uykular
Çıban çıban sızlıyor ah bende.

Seneler yollardan izini sildi
Cebimde resmin kaldı bir tek
Bekletti meğer ki ulviymiş yaşamak
Ne güzel derdik seninle: Beklemek

Güneş gene doğup gene batıyor
Yüzüme serdiğin saçların hani
Şimdi karyolanda eller yatıyor
Vefasız aynalar unuttu seni.

Dertler beni oylum oylum yakıyor
Her şey yalanmış, bilmeden gittin
Kaderin bağrında doğdu bir gerçek
Mihriban Mihriban ölümünden zormuş
Ben de bilmezdim, beklemek.

Geleneğe İmge Taşıyan Şair: Abdurrahim Karakoç

◆ Dr. Öğr. Üyesi Tacettin Şimşek

Giriş: Karakoç Halk Edebiyatı Şairi mi?

1960 sonrası Türk şiirinin milliyetçi/Türkçü kanadında değerlendirilmesi gereken Abdurrahim Karakoç (1932-2012), âşık tarzı şiiri çağdaş şiirle sentezleyen bir şairdir. Dinî ve millî duyarlılığı dile getiren şiirler kaleme almıştır. İlk kitabı *Hasan'a Mektuplar*'dan itibaren keskin, yer yer öfkeyle bilenmiş bir üslup geliştirmiş; taşlama türünde/satirik/yergi şiirleriyle büyük başarı kazanmıştır. Toplumun her kesiminden olumsuz tipler, Karakoç'un hicivlerinden payına düşeni alır.

Vur Emri, Kan Yazısı gibi eserlerinde romantik aşk şiirleri yanında yüksek sesli toplumsal ve siyasal eleştiri şiirlerini de bir araya getirmiştir. Aşk, gurbet, din ve vatan sevgisi gibi temaları ağırlıklı olarak işlemiştir.

Kimi çevreler Karakoç'u halk edebiyatı şairi olarak görme eğilimindedirler. Koşma, semai, varsağı, destan gibi âşık tarzı şiire ait nazım şekillerini kullanmış ve anonim halk edebiyatının kavuştaklı/nakaratlı türkülerine benzer örnekler yazmış olması, Karakoç'la ilgili bu yargıya dayanak oluşturur. Oysa kullandığı nazım şekilleri bir şairi halk şiiri temsilcisi yapmaya yetmez. Rıza Tevfik Bölükbaşı, Orhan Seyfi Orhon, Faruk Nafiz Çamlıbel, Necip Fazıl Kısakürek, Orhan Şaik Gökyay, Ahmet Kutsi Tecer, Nihal Atsız, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Bekir Sıtkı Erdoğan, Fevzi Halıcı, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Ülkü Tamer, Nurullah Genç, Tayyib Atmaca, Talat Ülker gibi şairler de söz konusu nazım şekillerinden bazılarını kullanmışlardır ancak bu, adı anılan şairlerin halk edebiyatı içinde değerlendirilmesine yol açmamıştır.

Kaleme aldığı şiirlerin vezin, nazım birimi, nazım şekli, kafiye, redif gibi dış yapı unsurları, bir şairi tanımlamada tek başına belirleyici olamaz. Aksi doğru olsaydı hece yanında aruzu da; koşma ve semai yanında gazel, kaside, murabba, mesnevi, muhammes gibi nazım şekillerini de kullanmış olmalarına bakarak Erzurumlu Emrah, Âşık Ömer, Gevherî, Dertli, Bayburtlu Zihni gibi isimleri, klasik Türk edebiyatı içinde de anmak gerekirdi. O hâlde şiirin tali unsurlarına değil; içeriğine, tematik yapısına, söyleyiş özelliklerine, temsil ettiği zihniyete ve yansıttığı estetik zevke göz atmak gerekir. En isabetli ayrımlardan biri, şairin imge kullanıp kullanmamasına bakılarak yapılabilir.

Abdurrahim Karakoç, “anonim”, “âşık tarzı”, “dinî/tasavvufi-tekke şiiri” gibi alt başlıklara ayrılan halk edebiyatının “âşık tarzı şiir”i içinde kısmen değerlendirilse bile, ancak “kalem şuarası” grubuna dâhil edilebilir. Zira kaynaklarda âşık tarzına mensup şairlerin “genellikle okuma yazma bilmeyen, usta-çırak ilişkisi içinde yetişen, saz eşliğinde şiir söyleyen; koşma, semai, varsağı, destan gibi nazım şekillerini; dörtlük, hece ve yarım kafiye kullanıran” ozanlar olduğu bilgisi yaygındır. Karakoç'un şairliğini bu çerçeveye içine sığdırmak kolay değildir.

Kaldı ki, Karakoç sadece koşma, semai, destan gibi nazım şekillerini kullanmamış; beyit nazım birimiy-le, bentlerle ve serbest tarzda da şiirler yazmıştır. Birkaç örnek:

*Su değdi çekirdeğe, sevda doldu yeşile;
Filizlenen manalar arza destur diyecek. (Müjde)*

*

*O antik devrin akçesi;
Biraz afyon, biraz yalan...
Sultan keçi ayaklı pan,
Hep kaval çalar durmadan...
Dinlemez sözün hakçasın
Şu Sadık Bey, şu Abbas Bey...
-Vay vay diley, vay vay diley (Masal 4)*

*

*Ozanımın elinde elli senelik saz
Amma gönlünce çalamaz
Bir yeni makam dökülür tellerden şimdi
Kimseler anlamaz... (Toplu Havadis)*

*

Ter kokuyordu Çukurova tarlaları,
Irgat türküleri duyuluyordu uzaktan;
Ekin biçiyordu yalın ayaklı köy kızları
Elleri kabarıyordu oraktan.
Gökbelen dağlarına yağmur yağıyordu;
Yetimler mahallesinde bir çocuk ağlıyordu.

(Anadolu Gezisi)

*

Görmeden doğduğum gecenin seherini,
Ellerim değmeden anama.
Ve günah izi yokken dudaklarımda,
Bebeklere has bir dille ağlayarak,
SANA geliyorum SANA
Çırılçıplak... (Sana Geliyorum)

Ana dilin ağız özelliklerini yansıtan kimi söyle-
yişleri de Karakoç'un halk kültürüne yakın durdu-
ğu ve halkın diliyle konuştuğu biçiminde yorum-
lanabilir.

Şair, on dörtlükten oluşan bir şiirinde yirmi beş
dizeyi "şo" sıfatıyla başlatır. Dize aralarında kullan-
dığı sıfatlarla bu rakam, otuz bire çıkar. Şiirin sekiz
dizesi ise "şonlar/şonların" zamiriyle başlar.

Şo kara cübbeli, sözde bilimci,
Şo devrimbaz dine saldıran dinci,
Şo yalancı şahit, şo kart yeminci,
Şo hakkı yağlayıp yutan kahraman.
(Kahramanlar Geçiyor)

Bazı şiirlerin son dörtlüklerinde soyadını mah-
las olarak zikretmesi, Karakoç'un âşık tarzı şiirden
ödünç aldığı bir özelliktir.

Çıkıp baksan Çamlıca'nın başına,
İki kıta bir boğazda âşına.
KARAKOÇ'um, gel, yorulma boşuna
İstanbul'u tarif etmek zor şimdi.
(Anadolu'da Bahar)

*

"Dağ adamı" derler cahil olana,
İsyen et KARAKOÇ, sen bu yalana.
Ölen öldü, sıra geldi kalana
Hak için hakkımı ara dağların.
(Severim Bir Dağı Bir de Yiğidi)

*

Ebedî yolculuk güneş doğarken
Başlasın, yanımda nölür sen varken...
"Karakoç, bu sabah öldü" de, erken
Tanındıklar sual ettiği zaman. (Özlem)

*

Daha bunlar bildiğimin yarısı,
Gelecek mektuba kalsın gerisi.
Bu yıl KARAKOÇ'un gönül arısı
Çiçekten çiçeğe uçtu gördün mü?
(Askere Mektup)

*

KARAKOÇ'um yeter artık!
Kapatılmaz bunca yırtık.
Avrat açık, herif örtük...
Güler misin, ağlar mısın?
(Güler misin Ağlar mısın?)

Bir şiirinde "dedim-dedi" tekniğini kullanması ve
başlık altında "Emrah gibi" ibaresine yer vermesi
de Karakoç'un âşık tarzı şiirden ne ölçüde beslen-
diğini gösterir niteliktedir.

Uyanmış uykudan gözleri mahmur;
Dedim: Sarhoş musun? Dedi ki, yok yok.
Uzaklara bakıp daldı bir süre;
Dedim: Derdim yeğîn, dedi ki, çok çok.

Dedim: Moda nedir, dedi ki, çuval.
Dedim: Devrimci kim, dedi ki, kaval.
Dedim: Her gün bayram, dedi, karnaval,
Dedim: Başçeken kim, dedi ki, çok çok.
(...) (Diyalog)

Bütün bunlara karşın Abdurrahim Karakoç'u,
Ziya Gökalp'ın öncülüğünde başlayan hece şiir
geleneğine eklemek ve Niyazi Yıldırım Genços-
manoğlu, Dilaver Cebeci gibi şairlerle aynı çizgide
değerlendirmek yanlış olmaz.

Karakoç'un Şiirinde İmge Serveti

Karakoç'un şiirinde imgenin ayak izlerini sür-
mek, edebiyat tarihimizdeki yerini belirlemek için
önemli bir adım olacaktır. Bu yönüyle onu gelene-
ğin dünyasına imge taşıyan bir şair olarak tanımla-
mak mümkündür.

Mihriban şiirinde aşkın "çözülmeyen bir kördü-
ğüm" biçiminde tasavvurunun çözümlenmesi ge-
reken bir imge olduğu tespitiyle açılış yapılabilir.

Tarife sığmıyor aşkın anlamı;
Ancak çeken bilir bu derdi, gamı.
Bir kördüğüm baştan sona tamamı
Çözemedim, çözülmüyor Mihriban.

Aynı şiirden herkesin belleğine ve diline yerleşmiş çarpıcı bir örnekle Karakoç'un imge kurma ustalığı vurgulanabilir:

*Lambamda titreyen alev üşüyor...
Aşk kâğıda yazılmıyor Mihriban.*

"Lambada alevin titremesi", ışığın aralıklı olarak gücünün azalıp çoğalması anlamıyla yazma eylemini engelleyen somut bir görüntüdür. Ancak aşk söz konusu olduğunda "korkma, üzülme ve heyecan" gibi duygulara bağlı bir teşbih (benzetme) örneği doğar. Burada asıl şaşırtıcı olan ve ifadeyi imge düzeyine çıkaran, "titreyen alevin üşmesi"dir. Şair, "yakıcı" niteliğiyle bilinen "alev'i "üşme" eylemiyle bir araya getirerek olağanüstü bir imge kurmuştur. Bu, âşık tarzı şiiri çok aşan, şiirle ileri düzeyde uğraşan her kalem erbabının söylemeye can atacağı bir ifade ve "keşke ben kursaydım" diyebileceği dikkat çekici bir imgedir.

Karakoç'un "Üşüyenler" başlıklı şiirinde "üşme" çevresinde kurulmuş başka imgelere de rastlanır.

*Bilir misin gardaş Türk illerinde
Havada yıldızlar, dağda kar üşür
Tutsak soydaşların türkülerinde
Dört mevsim ötede bir bahar üşür.*

Şiirin bütününde uzak diyarlardaki tutsak soydaşlar için çarpan hassas bir kalbin ürperişleri dile getirilir; özgür ve bağımsız bir Türk dünyası hayaline yer verilir. Şiirde redif olan "üşür" yüklemi, kafiye oluşturan kelimelerle birlikte özgün imgeler kurmayı sağlar.

İlk dörtlükte karşılaşılan "havada yıldızlar"ın, "dağda karın", "türkülerde dört mevsim ötede bir baharın üşmesi" imge niteliği taşıyan ifadelerdir. Tabii unsurlar da şairle aynı duyarlılığı paylaşmış olmaktadır. Zaten soğuk olan ve gerçekte "üşütme" işlevi bulunan "kar"ın kendisinin "üşme"si, şaşırtıcı bir bağdaştırma ve dolayısıyla ilginç bir imgedir.

Şiirin devamında "ezanların minarelerde buz tutması" ezansız kalan Türk yurtlarını tasvir amacı güder. "Her dağ yamacında bir mezarın üşmesi" toprağı vatan yapmak için toprağa düşmüş insanların miras bıraktıkları vatanın özgürlükten yoksun kalmasını vurgular. "Ozan dillerinin kara pas bağlaması", eli mızrap yürüten, dili türkü büyüten gönül ehli insanların ülke sevdasını ve bağımsızlık rüyasını dile getirememesi çaresizliğini yansıtır. "Kökü Türklük olan bir çınarın üşmesi", bütün Türk dünyasını kuşatan olumsuzlukları sezdirir.

Karakoç'un sadece *Vur Emri* kitabındaki şiirlerden rastgele alınmış bazı imge örneklerini şöyle sıralamak mümkün:

"Bir damlanın içinde yetmiş umman yanıyor."
(Yangın Var)

"Gece uzun, uyku yoğun, düş ince."

(Dokuz Yönlü Dert)

"Kanım öksüz, etim öksüz" (İfade)

"Kalbimizi gövdemizin içinde"

Ateş yakıp kavurdular bilmedik (Bilmedik)

"Su değdi çekirdeğe, sevda doldu yeşile" (Müjde)

"Al bayraktır ana yurdun gelini" (Adak)

"Kar koysan köz olur aşkın külüne" (Mihriban)

"Uyandım, canlılar günah bölüşür!", "Uyandım, utançtan gök çatlıyordu.", "Geceler yıkanmış nurun içinde." (Düş)

"Eğri yollar yaylaların kuşağı"

(Anadolu'da Bahar)

"Seher yeli çamları, çavdarları tararken" (Gel)

"Bir garip ölüünün mezar taşına / Konmuş çelenk olur gurbet akşamı" (...) *"İçimde at sürer aşk orduları / Kanlı bir cenk olur gurbet akşamı"*

(Gurbet Akşamı)

"Yanakları çiçek açmış nar gibi"

Gözleri çağşaklı bir pınar gibi" (Saç Meselesi)

"Gençliği hasret yer sevda göçünde"

(Aynaların Ötesi)

"Ben: Hayal peşinde çarıksız taban..."

Ben: Gurbet ağzında bulgur aşıyım." (Ben)

"Fikir vadisinden bir ırmak geçer"

Eğilir serviler, suyundan içer" (Sen Varsın)

Sonuç

Abdurrahim Karakoç gelenekçi çizgide, imgeyi önemseyen, 1960 sonrası Türk şiirinin milliyetçi/Türkçü kanadında değerlendirilmesi gereken, âşık tarzı şiiri çağdaş şiirle sentezleyen, dinî ve millî duyarlılığı dile getiren bir şair olarak tanımlanabilir.

Geleneğin nazımla örülü dünyasına imgeler taşıyan Karakoç, âşık tarzı şiirin biçim ve söyleyiş özelliklerinden yararlanmış olsa da, çağdaş Türk şiiri içinde değerlendirilmesi gereken bir imzadır.

Şiirindeki biçim ve içerik zenginlikleri, vezin çeşitlilikleri onu edebiyat tarihimizde ayrıcalıklı bir yere kaymayı gerekli kılmaktadır.

“Hasan’a Mektuplar’dan “Suları Islatamadım’a Bir Devrin Şairi: Abdurrahim Karakoç

◆ Ahmet Doğan İlbey

Şiirleriyle millî, yani İslâmî dâvası olan her grubun yiğit sesiydi Abdurrahim Karakoç. Sülâlace şair olan Karakoç’un ilk şiirleri çocuk yaşta iken Elbistan Engizek Gazetesi’nde yayınlanır. İlkokuldan sonra okumak imkânı bulamadığı için askerlik çağına kadar marangozlukla iştigal eder ve askerden gelince memleketi Kahramanmaraş’ın Celâ (Ekinözü) ilçesi belediyesinde muhasebe memurluğu yapar.

Emekli olduktan sonra 1984 yılından Ankara’ya yerleşir. Güçlü şiir damarının yanında günlük gazetelerde, millete düşman aydın ve idarecileri hicveden ivazsız yazılar yazar. Şiirleri gibi yazılarında da memleket meselelerinin kanayan yaralarına dokunduğu için sık sık mahkemeye çıkarılır. Fakat o bir şair olmanın yanında bir dâva adamı olarak tavizsiz yazılarına devam eder.

Meşreb olarak hem derviş, hem alperen olan Karakoç, yozlaşmayı hiciv tarzıyla işleyen şiirlerinin yanında dâva ve sosyal şiirleriyle 1965 yılından itibaren çeyrek asırlık bir dönemde kendi sahasında sembolleşmiştir. Şairliğiyle fikir adamlığını birleştirerek İslâm’ın içinde erimiş Hak yolda olan milliyetçi düşüncüyü yiğitçe bir eda ile şiirleriyle temsil ettiğini bu satırların sahibi dâhil, önceki iki kuşak iyi bilir.

Şiir Kitapları:

Hasan’a Mektuplar (1965, 2. baskısı: 1969) / Hasan’a Mektuplar ve Haberler Bülteni (1969) / El Kulakta (1969) / El Tetikte (1969) / Bütün Şiirleri (1973) / Vur Emri (1. baskı: 1975, 2.baskı: 1976, 3. baskı: 1977, 4. baskı: 1979, 5. baskı:1980, 1981 yılında 6. baskıdan itibaren “Şiirler” adıyla 13. baskısını yapar ve 2000 yılında tekrar “Vur Emri” adıyla yayınlanır) / Kan Yazısı (1. baskısı: 1977, 2. baskısı: 1979, 3. baskısı:1981’de olmak üzere 7.baskı yapmıştır / Suları Islatamadım (1.baskı: 1983 olmak üzere 5.b askısını yapmıştır.) / Dosta Doğru (1988) / Gökçekimi ((1991) / Beşinci Mevsim (1987) / Akıl Karaya Vurdu (1994) / Gerdanlık-1 (2000) / Gerdanlık-2 (2002) / Gerdanlık-3 (2005) / Parmak İzi (2002) / Yasaklı Rüyalara (2002)

Deneme-Fikir kitapları: Düşünce Yazıları (1990) / Çobana Mektuplar (1996).

Şiirleri milliyetçi ve İslâmcı kitlelerin dilinde marş gibi okunurdu.

Abdurrahim Karakoç, 1960’lı yıllardan itibaren Anadolu’da üç kuşağa tesir edecek şiirlerini yayınlamaya başladığında Türkiye, 27 Mayıs Darbesi’nin millet düşmanı laikçi rejimi altında esirdi. Bürokratik devletin zulümlerini, sosyal dertleri ve millî meseleleri dile getiren şiirleriyle, darbecilerin baskıları altında ezilen milliyetçi ve dindar Anadolu insanının sesi olur. 1967’de İttihad Gazetesi’nde yayınlanan şiirleri 1973 yılına kadar İslâmcı ve milliyetçi kitlelerin dilinde âdeta bir marş heyecanıyla söylenir.

Mektup yazdım Hasan’a / ha Hasan’a, ha sana

Türkiye’de 1965’ten itibaren aklı şiire yeten her Anadolu insanı, yirmi şiirden meydana gelen “Hasan’a Mektuplar” ın bölüm levhası olan “Mektup yazdım Hasan’a, ha Hasan’a, ha sana...” mısraını muhakkak ki bilir. Şairin hiciv ve sosyal temalı şiirlerinin sembol ismi olan ilk şiir kitabıdır. Şairin, “Hasan’a Mektuplar”ında:

“Oğul, bir mektup yaz bizim Hasan’a
Bıldırki itlerin çoğu öldü, de
Tor tosunlar kayış yardı bu sene
Kocöküzler epey ayırık yoldu, de”

diye başlayan şiirleriyle, bu şiirlere karşılık beş şiirden oluşan “Hasan’dan Gelen Mektuplar” birlikte okunduğunda bin türlü iç ve dış memleket meselelerinden, sosyal yaralardan, vatandaşın ıstırap ve mahrumiyetlerinden haberdar oluruz. Bu şiirlerde sembol olarak köyde kötü şeyler olduğu anlatılır. Aslında anlatılan bu ülkede olup biten her şeydir. Kötü rejim ve idarecidir, Yunan ve Moskof kâfiridir. Na-to’nun dalavereleridir. Ahlâksızlık ve yabancı ideolojilerin cirit atmaya başlamasıdır.

Hasan’a Mektuplar’ı takip eden diğer kitaplarını da içine alarak 1973’te *Bütün Şiirler*, 1975’te *Vur Emri*, 1981’de tabanca motifli besmele bulunan kapak kompozisyonu ve adı “laikliğe aykırı bulunmasından”

dolayı *Şiirler* ve 2000 yılında tekrar *Vur Emri* adıyla dört kez isim değiştirerek yayınladığı kitabıyla bu temalar üzerinde yoğunlaşır. *Kan Yazısı* kitabıyla da bu özelliğini sürdürür ve bu şiirlerin teması istikâmetinde sembolleşir.

Köylü, şehirli ve mütedeyyin insanlar birkaç şiirini ezbere okurlardı.

Her devrin kendi şartlarında fonksiyonel olan şair ve sanat erbabının hakkını dönemindeki tesir ve yankılarıyla değerlendirmek gerek. Bu satırların sahibinin babası ve dedesinin kuşakları, alt ve orta sınıf köylü, şehirli esnaf ve sosyal gruplar 1960'lı yılların ortasından bu yana Abdurrahim Karakoç ismine âşına olduğu gibi en az birkaç şiirini ezbere okurlardı.

O yıllarda Anadolu'yu ölçü aldığımızda toplumuyla bu kadar bütünleşen ve tesir bırakan bir şairin sayısı kanaatimce bir elin parmaklarının sayısını geçmez. Kendi devirlerinde toplumla bütünleşen ve toplumun hafızasında millî bir vicdan olarak yer eden şairlerdendir Abdurrahim Karakoç.

1970'li yılların "sağ-sol" kavgası ortamında en fanatik solcuların onun birçok şiirini vecd ve heyecan içerisinde ezbere okuduklarına âcizane şahitliğim çoktur. Farklı grupların onun şiirlerinde ortak dertlerini ve ezilmişliklerini bulduklarına dair yüzlerce anekdot aktarmak mümkün. İdeolojik bölünmelere rağmen insanımız onun şiirlerinde kendi özünden bir ses, bir haykırış, bir itiraz damarını buluyordu.

"Hak yol İslâm yazacağız"

O yıllardaki ifadeyle "sağcı ve mukaddesatçı" veya "milliyetçi ve İslâmcı" diye adlandırılan siyasî ve fikrî grupların dilinde şiirleri ortak bir marş meşabesindeydi.

"Kör dünyanın göbeğine

Hak yol İslâm yazacağız

Kuşların gözbebeğine

Hak yol İslâm yazacağız"

ve "İslâm miraçtır, ülkü sancaktır" mısralarının yer aldığı şiirleri devrin İslâmcı ve ülkücü câmiasında yüz binlerce insan tarafından yürekten fıskıran bir dille söylediğini unutmak mümkün değil. Entel takılan sözde edebî otoriteler ve münekkitle o devirde Karakoç'un milletçe okunan bu tarz dâva ve sosyal şiirlerine güya "sanatlı şiir değil, siyasî bir söylem" diyorlardı. Bir devirdeki tesiri bakımından bakıldığında toplumun büyük bir kesimince kalben ve fikren kabul görmüş bu şiirleri kasıtlı olarak görmezlikten gelenler milletle bütünleşemeyen ağ-yar aydınlardı.

Bürokratik zulmü manzumlaştıran şiir

Abdurrahim Karakoç, şiirlerinde köylüydü, kasabalıydı, şehirli milliyetçi ve İslâmcı münevverdi, yani cümle milletti, milletine aidiyet hissetmeyen grupların ve entel aydınların şairi değildi. "İsyanlı Sükût" şiiri, bu ülkede köylüden şehirliye, İslâmcı-sından milliyetçisine, Alevî ve Kürt kardeşlerimizden sosyalistine, çayhânegisinden meyhânede kafa çeken" yerli berduşuna kadar ezbere ve yürekten okunurdu.

"Gitmişti makama arz-ı hal için

'Bey' dedi, utkundu, eğdi başını

Bir azar yedi ki oldu o biçim

'Şey' dedi, yutkundu eğdi başını.

Kapıdan dört büküm çıktı dışarı

Gözler çakmak çakmak, benzi sapsarı

Bir baktı konağa alttan yukarı

'Vay' dedi, yutkundu, eğdi başını."

Bu şiir tek başına, Türkiye'deki bürokratik zulmü, yöneticilerin tepeden bakışını ve menfaatsiz iş yapmayan bürokrasinin Anadolu insanına yaptığı eziyetleri anlatmaktadır. Bu şiirin hakkını ve Anadolu'daki tesirini o devri idrak edenler verebilir ancak.

Hece vezninin en usta şairi

Tarihte Anadolu şiirinin ustalarını sayarken Karacaoğlu, Emrah, Pir Sultan Abdal, Dadaloğlu, Âşık Veysel ve benzeri çizgiyi sayıp günümüze geldiğimizde bu tarzın sazsız şairi olarak modern zamanların içtimâî meselelerine, problemlerine, gurbet, sevdâ ve aşk temaları üstüne hecenin ve kafiye'nin en çaplı ustalığıyla şiirler yazan şair Abdurrahim Karakoç'tur. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: Serbest ve kapalı sanat şiirinin dışında geleneğe bağlı Türk şiirinin en usta şairidir.

Onun şiir gücünü anlamak için mısraın unsurları olan ahenk, aliterasyon, musiki ve güçlü kafiye'nin şiirde nasıl meczedildiğini bilmek gerek. Bütün şiirlerinde yerli fikrin yanında, şiirde musikinin unsurları olan aliterasyon, asonans (şiir içinde aynı seslilerin tekrarına dayanan ses oyunu), güçlü kafiye ve rediflerden mürekkep mısralarıyla yüksek bir ahenk oluşturur. Şiirlerinde vuzuh, açıklık, sarahat esastır. Gelenekli hece şiirini aşan, bol mecaz, mazmun, cinas ve edebî sanatlar şiirlerinde çokça yer alır.

Şiirlerini dinî-hamasî şiirler; aşk ve gurbet tabiat şiirleri, sosyal ve hiciv şiirleri başlığında üç katego-

riye ayırabiliriz. Hicivlerinde hükümetler, yöneticiler, bürokrasi ve aydınların vatandaşa ettiği zulümleri, tepeden bakmaları keskin bir şekilde yer alır. Şiirinde yapmacık ve dışarıdan biri değildir. Köylünün ve kasabalının içinde kendisi de vardır. Heybetli bir dille meydan okuyan bir üslubu vardır. Prof. Dr. Sadık Kemal Tural'ın ifadesiyle "Onun psikolojik yapısında Nef'îce bir erkek ses vardır." Bu "erkek ses" milletin meselelerine, dertlerine ve dâvalarına tercüman olur. (Zamânın Elinden Tutmak/ Edebiyat Nazariyatı-Edebi Tenkit Örnekleri, Ötüken Y. 1982)

"Bu dâva dedemden kaldı hâkim beğ"

Yedi şiirden oluşan "Vatandaş Türküsü" başlı başına günümüz Türk hiciv şiirinin bir şaheseridir. "Hakim Beğ" şiiri bu halkanın başında yer alır:

"Gene tehir etme üç ay öteye
Bu dâva dedemden kaldı hakim beğ
Otuz yılda babam düştü peşine
Siz sağolun o da öldü hakim beğ."

"Tohdur Beğ" şiiri de, yoksul ve gariban köylünün derdinin devası için binbir müşkülâtlâ geldiği şehirde doktorun karşısında hem maddî, hem de eziklik duygularını dile getirir:

"Avrat yeğîn sayrı, benim karnım aç
Keyf için gelmedik bura tohdur beğ
Fukara harcından yaz da bir ilaç
Olsun derdimize çare tohdur beğ."

Vatandaş Türküsü'nün halkaları uzun. Bu halkanın üçüncüsü olan "Mebus Beğ" şiirini okurken Tek Parti döneminden başlayıp yakın yıllara kadar sürüp gelen milletvekilliği müessesesindeki çarpıklık bir bir gözümüzün önüne gelir:

"Vallahi sıtkımı sıyırdım senden
Tiksintimi naz belleme mebus beğ
Yoksulluktan yanan kara bağırmı
Isınacak köz belleme mebus beğ."

Bu ülkenin ehl-i kâmilinden sarhoşuna kadar herkes "Mihriban" ı bilir

"Yâr, deyinca kalem elden düşüyor
Gözlerim görmüyor, aklım şaşıyor
Lâmbamda titreyen alev üşüyor
Aşk kâğıda yazılmıyor Mihriban"

mısralarının yer aldığı altı dörtlükten oluşan "Mihriban" şiirini bu ülkede sağcı-solcu, dahası hiçbir fikrî ve siyasî rengi olmayan lümpen ve yerli sarhoşlar dahi âdeta huşû ile ezbere okuyup kendinden geçerlerdi. Bununla kalmayıp, "Sen Varsın" şiirinin ilk dörtlüğü olan

"Gönül tezgâhımda şiir dokudum
İplik iplik nakışında sen varsın
Aşk yolunun kanunu okudum
Madde madde yokuşunda sen varsın"

mısralarının en kâmil insandan berduş gençlere kadar vecdle okunduğunu 70'li yılların nesli gayet iyi bilir. "Nöbetçinin Vukuatı" şiirinin ilk dörtlüğü, sayısı milyonları geçen iki kuşak ve onlarca tertip asker tarafından askerlik hatıra defterlerine aynen yazılıp sıla hasretlerine niyet olarak okunmuş, askeri kışlaların duvarlarına yazılmış ve hattâ intihal yapılarak taklit edilmiştir:

"Yüzbaşım, garajda nöbet tutarken
Hatırıma sıla düştü bu gece
Güngören'in horozları öterken
Gönül kalktı yola düştü bu gece..."

Karakoç'un gelenekli şiirinin dayandığı temaların siklet merkezi olan vatandaşın derdini en iyi şair bilir ve vatandaş adına yöneticilere seslenir:

"Evimizde pencere yok, ışık yok
Çocuk doğar, beleyecek beşik yok
Pilava yağ, tarhanaya kaşık yok
Öte yandan çoluk çocuk dokuz baş."

"Ezanlar buz tutmuş minarelerde"

Şu şiirindeki zengin çağrışım ve fikirler hangi modern şiirde bulunur dersiniz?:

"Ezanlar buz tutmuş minarelerde
Yaylalarımız dermiş ki: Töremiz nerde?
Yolların hasretle bittiği yerde
Her dağ yamacında bir mezar üşür."

Medeniyet coğrafyamızdaki milletdaşların istiklâl mücadelesini çarpıcı ve beyinleri kıvrandırıcı şu mısralarla dile getirir:

"Yürü: duvar beton, otur yer beton
Tavana bakarsın 'bakma' der beton
Yağmur kokan toprakların nerede?"

"Ne çiçekler açar, ne kuşlar öter
Yolların on adım ötede biter
Serbest gezen ayakların nerede?"

Böylesine arı duru bir dille ve "darası alınmış kelimelerle" bir mevzu bundan daha şiiriyetli nasıl anlatılabilir? Gurbet acısı çekenler, manevî gurbeti yaşayanlar onun mısralarında duygularını bulurlar:

"Hava gurbet, toprak gurbet, su gurbet
Alev alev sardı beni bu gurbet."

Abdurrahim Karakoç'un dâva ve hiciv şiirleri 27 Mayıs ve 12 Mart darbelerinin millet üstündeki baskı ve haksızlıklarından doğdu. Bundandır ki şiirlerinde esas unsur toplum ve insandır.

“Suları ıslatamadım”

1983'te yayınlanan “Suları ıslatamadım” kitabıyla hiciv ve sosyal muhtevalı şiirinden farklı bir çizgide yeni bir ufuk oluşturur. Bu kitabıyla yeni imajlara kanatlanır. Toplumun vicdanı olarak hafızalarda yer eden şiirlerinden çeyrek asır sonra mücerret mazmunların ve derûna dair edebî ifadelerin hâkim olduğu yeni tarzının ilk kitabı “Suları ıslatamadım” la şair şiirindeki sesi aynı kuvvetle sürdürür.

Onu “kavga, siyasî ve ideolojik söylemler, hama-set ve keskin taşlamalar şairi” olarak yaftalayanlar, “Suları ıslatamadım” adlı kitabında işlenen mânevî âleme ait konuları, yeni mazmun, cinas, teşbih ve tedaileri iyi niyetle okumadıklarından görmezden gelirler. İnsanın dünya imtihanındaki muhasebesi sâde ve mûsikili mısralarla nasıl bu kadar tesirli yazırmış okuyalım:

*“Savaşayım elli yıldır
Ömrüm geçti boşalt, doldur
Anlamadım, bu ne haldir
Bir gün silah çatamadım
Suları ıslatamadım.”*

Şu mısralarını acı çeken bütün insanlığın derdini kendi yüreğinde hissederek yazıyor:

*“Güneşin gölgesinde yatıp, serinleyenler
Yitirse üzülmeyen, bulsa sevinmeyenler
Buzdan ateş yakanlar, taş pişirip yiyenler
Mide saltanatına boşverenler merhaba.*

*Nefsi üçten dokuza boşayan er yiğitler
Yüreği kardan beyaz, bahtı esmer yiğitler
Bâtılın önünde set, hakka rehber yiğitler
Fazilet kavgasında baş verenler merhaba.”*

“Belemişler kaplara uyutmuşlar suları”

“Suların Hikâyesi” dörtlüğünde dünya ve âhîret dengesini kuramayan güruhin hâlini yeni ifade kalıplarıyla kelime israf etmeden icaz sanatının bütün gücünü kullanarak bakın nasıl yazmış:

*“Belemişler kaplara, uyutmuşlar suları
Ve sermişler iplere kurutmuşlar suları
Dalmışlar eğlencenin fikirsiz oyununa
Ya toprakta, ya gökte unutmüşlar suları.”*

İç ve dış kafiye, ses ve musiki gibi şiirin ana unsurlarından uzak bir çuval kelimedinden modern şiir-

lerde “Suların Hikâyesi” deki ifade ve mâna lezzetini bir arada bulabilir miyiz? İslâm’a teslim olmuş bir insan, şairin şu dörtlüğünde kendini vecd halinde bulmaz mı?:

*“Selâm Azrail'e, doğan bebeğe
Selâm tadlı sona, acı gerçeğe
İmana, irfana, zindana selâm
Selâm umut, sabır ve geleceğe.”*

Bir yığın mâna ve fikri, Yunus Emre'nin “Ete kemiğe büründüm/Yunus diye göründüm” misâli, arı duru bir dörtlükle yazan şairi görmezden gelen edebî otoritelerin samimiyet ve zihniyetinden şüphe etmez misiniz?

“Ya bayramlar bayram olsun, kurtulsun / ya takvimler cayır, cayır yırtılsın”

Başlık yaptığımız bu iki mısra, şairin “Suları ıslatamadım” adlı kitabında yer alan ve beş şiirden oluşan “Bayramlar Bayram Ola” şiirinin bölüm levhasıdır.

Yöneticilerin vicdanlarını titretici bu iki mısraı imkânımız olsaydı eğer Hakkari'den Edirne'ye, Kars'tan İzmir'e kadar her köşe başına pankart olarak asardık.

Böylelikle bu ülkede farklı zümrelerce okunduktan sonra sorumlu insanların vicdanlarının nasıl kanadığını görebilirdik.

Adaletsiz sosyal yapı içinde zengin sınıf ve yöneticilerin yoksul halkına biganeliğini bu şiirin acı kudretinden öğrenebiliyoruz.

Bu satırların sahibi bilir ki, bu şiirin o dönemdeki yankısı çok büyüktü. Köylümüz, kasabalımız inanç ve geleneklerine bağlılığının yanında kendinden bildiği bu tür şiirlerin tesiriyledir ki, sosyalistlerin fakirlik edebiyatına aslâ kapılmadılar.

“Bayramlar Bayram Ola” şiirinden yürekleri katan birkaç mısra:

*“Güneş yükselmeden kuşluk yerine
Bir adam camiden döndü evine
Oturdu sessizce yer minderine
Kızı 'bayram' dedi tam ağlamaklı.*

*Eli öpüldükçe içi burkuldu
Konuşmak istedi, dili tutuldu
Güç-belâ ağzından bir 'of' kurtuldu
Oğlu 'bayram' dedi sırtı yamalı
Adam 'he ya' dedi gözü kapalı.
(...)*

Şiirleriyle aydınlara ve idarecilere savaş açan şair Şair, yoksul halkının bürokratik seçkinlerce hor-

lanışını, hakkının gözetilmeyişini ideolojik istismara başvurmada dile getirir. Sosyalistler gibi bölücü değil, bağrında yaşadığı milletiyle aynı imanı taşıyan bir şair olarak hicveder. Halkına ya-bancılaştan aydınlara, mebuslara, hâkimlere, despot bürokratlara şiirleriyle savaş açar.

Aydınlar, milletin edebî kültürüne değer veriyor-sa, Türkçe'nin ifade biçiminde kullanılan meseller, deyimler ve vecizelerin onun şiirinde fikirli mısralara dönüştüğünü görmelidirler. Şairin şu kısacık mısralarındaki ifade gücüne hayran olmamak mümkün değil:

“Omuz verip dert yüküne
Kin mülkünden aşk mülküne
-Göçenler hani, ya hani?
(...)
Haklılara olup derman
Haksızlığı harman harman
-Biçenler hani ya, hani?”

Yardım ederken düşküne
Vurulup cennet köşküne
- Uçanlar hani ya, hani?”

Hece şiirinde yeni ifade buluşlarıyla kelime israf etmeden dünya hayatının geçiciliğini ve nefis tezi-kiyesini dile getiren şu mısralarının hakkını vermek lâzım:

“Dağladım nefsimi zincir yulara
Dünyayı duvara astım gel de gör
Rahatı, huzuru attım kenara
Çileyi bağrıma bastım gel de gör.”

Kendi dilinden şiirinin kaynağı

Kendi dilinden şiirini şöyle anlatıyordu:

“Sağ olsunlar, iktidarların ve muhalefetin irikıyım politikacıları, ihtilâl cuntacıları, ‘bilimsel’ cüppeliler, entelektüel züppeler, millî soyguncular, sosyete parazitleri, sermaye sülükleri, zulüm-işkence makineleri, adaleti katleden hukukçular, dalkavuklar, üçkâğıtçılar vs. hep bana yardımcı oldular. Şiir malzememi veren onlar, öfkemi bileyen onlar oldular. Yardımlarını inkâr etmiyorum, fakat teşekkür de etmiyorum. Dinsizlerin değil, din düşmanlarının, yani İslâm düşmanlarının da az yardımı olmadı. Bir bakıma dinî duygularımın kuvvetlenmesine vesile oldular.”

“Hece ve kafiye olmazsa şiir olmaz”

Karakoç, şiirin esaslarından saydığı hece ve kafiye-den vazgeçmeyi hiç düşünmemiştir:

“Birçok insan heceyle falan başlar serbeste geçer. Serbest kolay ne dersin de. Televizyonda bir prog-

ramcı mektup okuyor. Ama şiir gibi okuyor, dinleyen şiir zanneder, değil. Bütün mektupları şiir havasında okuyor şiir zannediliyor. Birçokları yazdıklarını şiir zannediyor ve bize dinletiyorlar. Şiir değil onlar, şiirin belirli kuralları olacak, belirli kalıpları olacak. Hiç olmazsa kendini nesirden ayırt edecek bir unsur bulunacak içinde. Ya nasıl ayıracağım ben senin şiirini? Hiç bir şey yoktur. Eskiden bazen serbest yazan şairler vardı onlar dahi genellikle kafiye, iç kafiye, dış kafiye. Serbest ama yeri geldi mi küt küt vururdu kafiyeyle. Bugünkülerde oda yoktur. Siz Arif Nihat Asya'yı okur musunuz? Serbeste benzer ama kafiyeyle hep şiir, yani zor bu.”

Bir mülakatında şöyle diyordu: “Havalanacak yeni üsler, mesajlar, yüklü yeni sesler, temler ve estetik ölçüler gerek. Yüksekten dökülen bir su değil, yükseklikleri, çok ötelere kucaklayan bir derin su olmak gerek artık. Zaman geçiyor, şartlar değişiyor, idrak de değişiyor ve ben yaşlanarak yaşıyorum.”

Öyle ki, hem temada, hem de üslûpta mücerret ve mâna âlemini anlatan mısralarla şiirde yeni bir döneme girdiğini beyan ediyor. “Şiiri imgelere boğmak da doğru değil ama olacak içinde. ‘Latifeler şakalar nasıl olsun ya Resulallah diyorlar’ Peygamber Efendimize. ‘Yemekteki tuz gibi olsun’ diyor. Ölçüye bakın siz fazla tuzlu da rahatsız eder insanı, tuzsuz da. Şiirde de öyle. Sembollere imgelere falan boğmayacaksın şiiri. Ama onsuz da olmayacak, yeteri kadar. Ölçüsüyle olacak her şey. Kararında olursa güzeldir.”

Karakoç: “hiciv hakaret etmek değildir”

Aşk şiirleri kadar siyasî hicivleri de her kesimde yankı buldu ve birçok ozan tarafından bestelendi. Şiirde hicvin küfür ve hakaret olmadığını söyler:

“Hiciv zor bir sanattır. Şimdilerde de yazması pek mümkün değil, işte yazamıyorlar da. Hele Türkiye’de hiciv yazan yoktu, ben başlattım. Tarihimize baktığımızda hiciv şairleri ya kelleyi vermişler ya zindanlarda yatmışlar. Hicivi kime yazacaksın sıradan bir adama, bakkala ya da şuradaki bir komşuya değil. Hiciv yazıldı mı devlet yönetenleri hedef alacak, zirvedekileri. Zirvedekileri rahatsız edince de fincancı katırları gelip haşat eder çıkarlar. Yalnız usulüne göre yazarsan, bazıları düpedüz ismini de veriyor. Hakaret ediyor. Hakaret hiciv değildir. Ölçülü mizah olacak. Hiciv demek mizahla karışık oldu muydu hem güldürür hem düşündürür, hem de karşıdaki insanı yaralarsa. Hiciv budur. Ben bazı şeyleri yazarken içine katıyorum, katmamak olmuyor. Çünkü benim yaradılışımda hiciv var. Ama hiciv bir küfürleşme, sövme değil.” Karakoç, dobra dobradır, açık sözlüdür. Sözüne esirgemez, hakkı tutar kal-

dırır. Meşreben Mehmed Âkif'e ve Osman Yüksel Serdengeçti'ye benzer. Sözü'nün "odun gibi olsa da hakikat olmasını" ister. Bu mücadele ve hiciv şiirlerinin yanında Yunuslayın dervişâne bir yürekten fışkıran şiirleri de var:

"Gölgesinde otur amma
Yaprak senden incinmesin
Temizlen de gir mezara
Toprak senden incinmesin."

Karakoç: "şiirimi bir profesör de bir çoban da anlıyor, severek okuyor"

Abdurrahim "Şiir için üst dildir deniyor. Şiirde alt kültürle üst kültür birleşebiliyor mu?" sorusuna verdiği cevap onun "poetikasını" gösterir: "Belirli bir kitleye hitap etmek gerek bence alt kültür- üst kültür filan değil, herkese birden. Yani şu tarlaya yağmur yağsın da şu tarlaya yağmasın demek olmuyor. Yazdıklarımı bir profesör de anlıyor, severek okuyor. Bir çoban da severek okuyor. Budur işte şiir. Bazıları yazıyor profesörler anlasın, sırf edebiyatçılar anlasın diyor. Ben bunu uygun bulmuyorum. Herkes anlamalı."

"Şiir evrensel midir? Şiirin kalıcı olması neye bağlıdır?" sorusuna "şiir önce millî olmalıdır" diyor. "Evrensel olabilmesi için güçlü olması lazım. Millî olmadan da hiçbir şey evrensel olmaz. Şairin gücüne, zarafetine, kullandığı imajlara bağlıdır, neye bağlı olacak ki? Bir de içten yazılmasına, samimiyesine. Yürekte yazılan bir şey kalıcı olur. Hangi ülkenin insanına okutursan okut. Hiç tanımadığım bir adamın, bir yabancının, memleketini de bilmiyorum Edgar Allan Poe şairdir. "Anabella" diye karısına yazar. Veremden ölmüş karısı. Müthiş bir şiir. Benim ülkemde de var, bunlara benzeyen. Mesela Kağızmanlı Hıfzı; iki şiiri var. İkisi de meşhur. Amcasının kızına yazdığı bir şiir var:

"Sefil baykuş ne yatarsın burada
Yok mudur vatanın ellerin hani"

diye. Çok müthiş. O da Poe'nin yazdığı şiire benzer. İkisini de hiç ayırt etmem ben. İkisi de insanı muhatap alıyor. İkisi de aynı konuyu, sevgiyi-acıyı dile getiriyor."

Hece'yi yenileyen şair, son dönem türkû repertuarına bestelenen şiirleriyle de damgasını vurur. "Mihriban", Tohdur Beğ, "Hâkim Beğ" olmak üzere Karakoç'un şiirlerinden bestelenen pek çok türkû yüreğimizi saran "gönül işi türkülerdendir."

Hâsılı, Karakoç, kendi dönemine damgasını vuran Allah vergisi şairliğiyle milletimizin duygu ve düşüncelerini temsil eden millet şairi olarak gönüllerde yaşayacaktır.

Abdurrahim Karakoç'tan dinlediklerim

Abdurrahim Karakoç'un şiirleri 1970'li yıllarda İslâmcı, milliyetçi, ülkücü siyasî ve fikrî gruplar arasında bir marş gibi okunurdu. Bu grupların siyasî liderleri Karakoç'u kendi cenahlarına çekmek için tâbir caizse kur yapar, siyasî ve fikrî hareketlerinin vitrinine çekmeye çalışırlardı.

Keskin bir siyasî taraftarlığı olmadığı gibi siyasetten Allah'a sığınan bir meşrebe sahipti. Fakat düşman ideolojilerin kol gezdiği o dönemde mukaddesata sahip çıkan siyasî grupları şiir ve yazılarıyla destekler, yanlışlarını da açıktan söyler ve tenkit ederdi.

Vefatına kadar hiçbir siyasî iktidarın emrine girmedi. Otuza yakın mahkemeye verildi ve hepsinden beraat etti. Avukat tutmadı, savunmasını hep kendi yaptı. Fikrî ve edebî kuruluşlara da bağnazca bağlılığı yoktu. Kuruluşların ve hiziplerin üstünde kalmaya çalışan, mukaddesatçı herkesin, üzerinde ittifak ettiği ve sevdiği bir şairdi.

Şu anekdot, onun şiirinin devrin birçok hareketine tesir ettiğini ve hiçbir zaman siyasî bir akımın sözcüsü olmadığını göstermek bakımından anlamlıdır. 1971'de kapatılan Milli Nizam Partisi'nin kapatılma gerekçesinde Karakoç'un "Hak yol İslâm yazacağız" adlı şiiri de yer alır. Adı geçen siyasi partinin savunmasında yer alan şu ifadeler onun partiler üstü bir şahsiyete sahip olduğunu gösteriyor:

"İddianamede ileri sürüldüğü gibi, 'Milli Nizam Marşı' diye bir marş yoktur. Böyle bir marşın yetkili organlarca kabulüne dair en ufak bir kayıt ve karar bulunamaz. Teşkilata da bildirilmiş değildir. Parti dışındaki bir bölüm gençlik tarafından kendi istekleriyle okunan ve söylenen bir şiirdir. Yazarı parti ile ilişkisi bulunmayan Abdurrahim Karakoç'tur. Partinin kurulmasından yıllarca önce yayınlanmıştır. Hatta yine partinin kurulmasından önce bir beyanname dağıtılması olayı yüzünden kovuşturma konusu olmuş ve İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinin örneği ilişik 31/12/1969 günlü 69 183 350 sayılı kararı ile bu şiirden dolayı sanıkların beraatine hüküm çıkmıştır. Gene bu şiir hakkında İstanbul Cumhuriyet Savcılığınca 1969/375 sayılı hazırlık soruşturması sırasında örneği ilişik bilirkişi raporunda bulunan şiirde suç görülmemiş ve takipsizlik kararı verilmiştir. İddianamede Bursa'da basıldığından ve dağıtıldığından sözü edilen bu şiirle partinin, hatta gençlik kollarının ilintisi olmamıştır."

Erbakan, "benim Karakoç'um gelmiş arkadaşlar" deyince...

1981 yılı yaz sıcaklığında kendisinden dinlediğim şu hâtırası çok anlamlı ve nüktelidir:

"1973 yılındaydı galiba. Necmettin Erbakan, 1971

Muhtırası'nda kapatılan Millî Nizam Partisinin yerine Millî Selamet Partisi adıyla yeni bir parti kurma hazırlıkları içindeydi. Partisinin Ankara'daki toplantısına beni de dâvet ederek kurucu üye olmamı istedi. Tabii benim işim partiliklik filan değil, ancak bazı dostlara fikren moral vermek için gittim. Toplantının yapıldığı sinema salonunun kapısındaki vazifeliler benim kara kavruk yüzüme ve sade kılığıma bakarak içeriye almak istemediler. Dâvetiyemi gösterdiğim halde gönülsüzce içeri aldılar. Salona dahil olduğumda Necmettin Erbakan kürsüde konuşma yapıyordu. Kürsüden beni daha görür görmez, 'Benim Karakoç'um gelmiş arkadaşlar' diyerek indi ve beni kucaklayarak öptü. Erbakan'ın beni sarılıp öptüğünü gören salondaki insanların da çoğu beni kucaklayıp öptü. İnanın, üç gün bel ağrısı çektim."

Karakoç: "Süleyman Demirel sevilmemesi gereken bir adamdır..."

Erbakan'ın çok dilli, kandırışlı ve enteresan bir insan olduğunu anlatırdı. Bu dâvetiyeden sonra bir daha parti davetiyelerine katılmadığını söylemişti. Farklı siyasî liderlerle yaşadığı hâtıralarını aktarırken, Süleyman Demirel'i, şiirlerinde olduğu gibi çok hicveder, onu hiç sevmediğini, sevilmemesi gereken bir adam olduğunu söylerdi.

1982 yılında onu tanımak isteyen birkaç dostu da alıp Ekinözü'nde (Celâ) ziyaret etmiştim. Emekli olmasına rağmen onu çok zaman belediye de bulmak mümkündü. Onun bir kahvehanede oturduğunu söylediler. Şiirlerinin verdiği vecd ve heyecanla kahvehaneye girdim. Fakîri ve yanımdaki dostları görünce sevindi, fakat biraz sinirliydi. "Kahvehanede bazı zamanlar oturmasının" sebeplerini anlattı ki, yaptığı nükte, hiciv ve şiirli insan tahlilleri gırla gitmişti. Hatırladığım kadarıyla anlattıklarından bir kare şöyleydi:

"Bu kahvehanede çok fesat adamlar var, aynen İsmet İnönü gibi. Beni hiç sevmezler. Çünkü onların kötü huylarını ve siyasî kepezeliklerini şiirlerle dile düşüyorum. Onların bu tavrını bilmeme rağmen arada bir bu kahvehaneye gelip bir masada tek başına oturuyorum. Onlar da benim tek başıma gelip oturmamdan ve muhalif duruşumdan rahatsız oluyorlar."

"İbiş" şiiriyle İsmet İnönü'ye hakareten mahkemeye verilmesi

İlk gençlik yıllarında yaşadığı, İsmet İnönü'nün Tek Parti diktasının millete yaptığı eziyet, jandarma dipçığı ve kıtlık gibi zulüm yıllarının birçok şiirini yazmasına kaynaklık ettiğini anlatmıştı. Geçmişteki bu tür hâdiseleri ve Nemrut tipleri hicveden eden bir şiirini irticalen okuyuverdi:

"Bizim ilde bir İbiş var
Ağzında üçbuçuk diş var
İbiş'te İblisçe iş var
Dedim: İbiş ite benzer
Dediler ki: Daha beter."

Şiirde geçen "İbiş kimdir, sembol mü gerçek kişi mi ağabey?" diye sormuştum. Anlattıklarına despot yakın tarih noktasından bakıldığında çok enteresandı: "Bu beldede İbiş isimli CHP'li fesat ve karıştırıcı bir adam vardı, şimdi öldü. Onun şahsında İnönü'yü hicveden bu şiiri yazmıştım. Bu yüzden Celâdaki CHP'liler, İnönü'ye hakareten Elbistan Mahkemesinde dâva açmışlardı. Tabii sonunda be-
raat ettim."

Osman Yüksel Serdengeçti: "Sen olsa olsa Abdurrahim Karakoç olursun..."

Karakoç ağabey, 1970 yılının başında Ankara'ya gider. Maksudı Osman Yüksel Serdengeçti'yi ziyaret etmek. Serdengeçti, 50'li ve 60'lı yıllarda milliyetçi-mukaddesatçı câmianın demir leblebi cinsinden fikir ve mücadele adamıdır. Kendisinden dinleyelim:

"Bodrum katında olan Serdengeçti Dergisi'nin yazıhanesinin kapısından girdim. Kendisini fotoğraflarından tanıyordum. Masadaki zâtın o olduğunu anlayınca: 'Efendim ben Maraş'tan sizi görmeye geldim' dedim. Daha cümlem biter bitmez, yüzüme mânalı mânalı baktı: 'Dur ulan kara oğlan, adını söyleme bakalım seni tanıyabilecek miyim?' dedi ve bir müddet beni süzdü, çehreme bir şeyler arar gibi baktı: 'Sen olsa olsa Abdurrahim Karakoç olursun' diyerek sarılıp iki yüzümden öptü."

Bakan Vehbi Dinçerler, Karakoç'un şiirini makamında ezbere okuyor

1985 yılı şubat ayı başında bir dost Ankara'ya gider ve nüfuzlu biriyle zamanın Millî Eğitim Bakanı Vehbi Dinçerler'i makamında ziyaret eder. Dostumuz, bakanın odasında geçenleri şöyle anlatır:

"Bakan Dinçerler, 'Hoş geldiniz.' dedikten sonra bana dönerek 'Siz de mi Maraşlısınız?' dedi. 'Maraş'ın Afşin ilçesindenim.' deyince, 'Celâ'lı şair Abdurrahim Karakoç'u tanır mısınız?' 'Tanırım efendim' deyip, daha sözüm biter bitmez, Karakoç'un şiirinden bir dörtlüğü yağmur gibi dökürerek okudu: 'İstanbul som asfalt, Maraş som çamur / Aman bizim iller, ne güzel iller / Urfa'mız harabe, Bursa'mız mâmur / Aman bizim iller, ne güzel iller.' Ben şaşırdım. Abdurrahim Karakoç'u kafamda tahayyül ettim. Devlet adamları bile bu şairin şiirlerini ezbere okuyorsa, Karakoç büyük şairdir diye düşündüm. Bakanın çeh-

resinde sevinç edasıyla şiiri okumanın heyecanı vardı. Bu tesirle oradan ayrıldıktan sonra Karakoç'un şairlik tarafı beni daha çok ilgilendirmeye başladı."

Şehr-i Maraş'a gelen Necip Fâzıl'la ufak bir gerinlik

Bir ziyaretimde, üstad Necip Fâzıl Kısakürek'le aralarında hafif bir gerilim yaşadığından bahsetmişti. Kendisinden dinleyelim:

"60'lı yılların sonunda Maraş'taki Milliyetçi Öğretmenler Derneği'nin dâvetlisi olarak Necip Fâzıl Maraş'a gelmişti. Ziyaretine gittim. Dernek kalabalıktı. Dostlar beni onunla 'bizim Abdurrahim Karakoç'u-muz' diye tanıştırdılar. Necip Fâzıl bana şiir hakkın-da fikir verdi, nasihat etti. 'Senin ismini duyuyorum, hakkında yazı yazacağım' dedi ve konuşması bu minval üzere sürüp gitti. Hürmet ettiğim büyük şair ve fikir adamının kendi şiir anlayışını bana nasihat etmesine bir süre sonra dayanamadım: 'Efendim benim şiir tarzım farklı, size uymaz. Siz, şiirde bana ne vereceksiniz.' dedim. Malûm tikleri geldi. 'Tamam, sen şairsin, seninle ilgili yazacağım.' sözünü tekrar etti ve ben sonra bir kenara çekildim."

Şiirini izinsiz besteleyen Âşık Mahzunî Şerif'i affetmesi

Karakoç ağabey Yunus gibi ehl-i gönül olmasının yanında, fikir ve inanç bakımından farklı insanlara da merhametli ve hoşgörülüdür. 1980'li yılların yine bir yaz sıcağında Celâ kasabasında kendisinden dinlediğimde çok duygulandığım bir hâdiseye onun son derece mütevazı ve kin tutmayan biri olduğunu anladım.

Afşin ilçesi Berçenek (Tarlacık) köyünden olan türkü sanatçısı Mahzunî Şerif, Karakoç ağabeyin "Hâkim Beğ" ve Tohdur Beğ" adlı iki şiirini izin almadan türkü olarak besteler. Karakoç ağabey dâva açar. Dâva sürerken, Âşık Mahzuni onu ziyaret eder ve şöyle der: "Abdurrahim abi, şiirleriniz o kadar güzel ve anlamlıydı ki, dayanamayıp besteledim, özür dilerim." der ve elini öpmek ister. Karakoç ağabey, Mahzunî'nin samimiyetine, şiirlerini gönül gözüyle severek bestelediğine inanır, onu affeder ve dâvadan vazgeçer.

Marksist-solcu yazarlar ziyaretine geliyor

1970'li yıllar, şiirleri Türkiye'de bütün siyasî ve fikir gruplarının dillerinde dolaştığı zamanlardır. Bu yıllarda, Elbistanlı bir solcu vasıtasıyla Ankaradan Marksist-solcu birkaç yayıncı-yazar Karakoç ağabeyin ziyaretine gelirler. Sırf sanatçı merakıyla alâkalıdır bu ziyaret. Onun sosyal muhtevalı şiirlerine aşırı hayranlık ve ilgileri vardır. Sohbet sı-

rasında derler ki: "Böyle şiirlerini bizim dergilerde, bizim anlayışımıza göre yazsaydın, Nazım Hikmet gibi seni bayraklaştırır, bütün dünyaya tanıtır ve her türlü imkânını sağlardık."

Karakoç ağabey, gelenlerin ziyaretindeki asıl maksadın bu olmadığını bilmesine rağmen "Ben satılık değilim." diyerek mertliğiyle de şiirlerine hayran olan ziyaretçilerin gönlünü fetheder.

"Hâkim Bey, Mihriban şiirini yazdığım Selda Bağcan belki de doğmamıştı..."

Edirne'den Van'a, Maraş'tan İstanbul'a kadar milyonlarca insanın gönlünde ve dilinde yer eden meşhur "Mihriban" şiirini ses sanatçısı Selda Bağcan sanatçı eşiyile birlikte besteleyip piyasada söylemeye başlar ve kısa sürede "Mihriban" türküsü efsaneleşir. Gazetelerde haberler çıkmaya başlar. "Mihriban"ın sözlerinin kendilerine ait olduğunu iddia ederler. Haberler kendine ulaşır. Namertliğe dayanamayan Karakoç ağabey bu sanatçıları Ankara'da mahkemeye verir. Mahkemede enteresan konuşmalar olur. Bağcan'lar, avukatları aracılığıyla Mahkemeye türkünün sözlerinin ısrarla kendilerine ait olduğuna dair savunma gönderirler.

Mahkeme bu minval üzere sürüp giderken, Karakoç ağabeyin mahkemedeki bir ifadesi çok çarpıcıdır: "Hâkim Bey, ben Mihriban şiirini yazdığım 1960'lı yılların başlarıydı. Ses sanatçısı Selda Bağcan belki de o tarihlerde doğmamıştır, doğmuşsa da bebek yaşta olması lâzım..."

Bu hâtırasını anlatırken sanatçıların karakterleriyle ilgili hicivli sözler aktarıyor, "Utanma arlanma yok, tabîi ben şiirin ilk yayınlandığı tarihteki kitapla şiirin bana ait olduğunu belgeledim ve tazminat dâvasını hak ettim." demişti.

"Biz gülmesini bilmeyiz gardaşım" deyince...

Karakoç ağabey, 1982-84 yılları arasında Maraş'a, bu fakirin çalıştığı devlet dairesine birkaç defa gelerek şereflendirmişti. Bir gün sohbetimizi lokantada devam ettiriyorduk. Garson ona: "Efendim siz ne istersiniz?" deyince hiçbir espri, nükte amacı taşımayan bir ifade ve eda ile: "Benim yemeğim acılı olsun da, ne olursa olsun." dedi.

Onun her vakit mukaddes dâvasını yaşayan şiiri-yetli hâline vâkıf olmuştum. "Ağabey niçin hep acılı olsun diyorsunuz?" diye sorduğumda, "Biz acıların içinde yoğrulduk, biz acılarla kavrulduk." dedikten sonra ardından, "Biz biber şerbetini içerek büyüttük" mısraını içten bir yangının sardığı eda ile söylemişti ki, cezbeye kapılmışım. Kendime geldiğimde lokantada herkesin bizi dinlediğini fark ettim.

Aynı yıllarda yine Maraş'taydı ve Ankara'ya gidecekti. Gün boyu onu bırakmadım. Kaba siyasi mevzulardan başka bir şey bilmeyen ağız kalabalık kişilerden âzade tek başına fakîre kalmıştı. Fikir, şiir ve sanat mevzularında sohbet etti ve fakiri de dinledi. Her karşılaşmamızda Maraş'tan tek kişiyi sorardı: "Ali (Ali Yurtgezen) ne yapıyor? Yazıyor mu, çiziyor mu yine? Çok iyi yazı yazar Ali..." derdi.

Bir defasında Maraş'tan ayrılmadan önce, "Ağabey sizinle birlikte bir fotoğrafım olsun istiyorum" dedim; kırmadı. Maraş'ta herkesin bildiği meşhur ve geveze bir fotoğrafçıya girmiştik. Stüdyodaki divana yan yana oturduk. Fotoğrafçı, "Birbirinize biraz yaklaşın." dedi. Yaklaştık; "Biraz daha yaklaşın." dedi. Neyse, askerlik fotoğrafları misâli, utana sıkıla Karakoç ağabeyle omuz omuza verdik. Me-sele yine bitmemişti. Fotoğrafçı bu kez de Karakoç ağabeye hitaben: "Beyefendi biraz güler misiniz?" deyince, içimden "eyvah!" dedim ve korktuğum başıma geldi. Karakoç ağabey: "Biz gülmesini bil-meyiz gardaşım!" dedi.

Stüdyonun ortasına bir bomba düşmüştü sanki. Buz gibi bir hava esti yarı karanlık odada. Fotoğrafçı bize, biz fotoğrafçıya hasımların birbirini süzmesi gibi bakışıp durduk. Nihayet ikinci bir vukûat yaşamadan oradan ayrıldık.

O, Yunus Emre Hazretleri gibi gönül adamıdır. Öfkesini olur olmaz dışa vuran sinirli birisi olmadığı gibi şöhretini öne çıkaran ve kibir eden bir kişiliği yoktur. Derviş meşrep ve son derece mütevazı bir insandır. Serde Türk şiirinin son yüzyılının usta hiciv şairliği olunca ufak tefek dil vukûatlarını hikmet pırıltıları olarak anlamak lâzım.

Taze bir şiirini mektupla fakîre gönderiyor...

Kuvvetli hiciv ustası olmasının yanında bir derviş olduğunu sohbetlerinden ve davranışlarından anladım. Bu hâlini bir hâtıram ile anlatmak istiyorum. Yazdığım bir mektuba karşı, "Dördüncü Cemre" adlı şiirini kendi ifadesiyle "Daha taze iken ve hiçbir yerde yayınlamadan" cevabî mektubunun içine yerleştirerek bu satırların sahibini bahtiyar kılmıştı. Günümüzde hasret kaldığımız daktilo ko-kan bu mektubu paylaşmak istiyorum:

"Aziz gönüldaşım Ahmet, 21.01.85

'Çelik testereyle kestim

Yıkadım, duvara astım suları...

Düşümde düşüme girdim dün gece.'

Yukarıya ilk bölümünü aldığım şiiri yazarken fotoğraflı mektubunuzu aldım. Şiirin yazılması bekledi ve ben sizin dost duygularınızı okudum. Allah (C.C.) razı olsun aziz dostum. Hamdolsun, bizler

iyi rahat sayılırız. Bazen okuyup, bazen yazmak ve bazen de gezmekten gayri belli bir işim yok. Candan dostların çok olmasına rağmen her birisi bir yerde bulunduklarından hasretlikler kısa mektuplarla gideriliyor. Tabii buna da şükürler olsun diyoruz.

'Dertler gecikince gidip yokladım

Yırtık bohçalarda umut sakladım...

Yok yere yokluğu vurdum dün gece.

Böyledir işte; bazen dost yoklar adamı, bazen dert yoklar. Şair olursan bazen de geciken dertleri sen yoklarsın. İnşallah sağ olursam son çıkacak kitabımın adı da 'Beşinci Mevsim' olacak. Belki biraz garip amma, yeni yazdıklarım da garip şeyler.

Topladım yolları eyledim yumak

Musalladan gayri görmedim durak

Durmadan düşünüp durdum dün gece.

Havaya, toprağa ve suya düşen cemreler dışında dördüncü cemreyi gönüllere düşürmek şair deliliği midir? Boş ver kim ne derse desin. Ya bir de anlayan olursa?.. Her neyse. Size imzaladığım kitabı Bahattin ağabeyime vermiştim. Herhalde elinize geçti. Bu arada başta H. Şakalar ve diğer tanıdıklara sevgi ve selâmımı iletirseniz memnun olurum.

Dosta şiir yazdım hatıra dedim

Belki bir dost gele otura dedim

Gönlümü toprağa serdim dün gece.

Candan dost selâmıyla selâmlar gözlerinizden öperim. Allah (C.C.)'a emanet olasınız. P.K.18 Sincan / Ank. Abdurrahim Karakoç"

Ondan dinlediklerimin derûnumda bıraktığı iz şudur: Asırlar öncesindeki derviş şairlerin karakterinin 21. asırda Abdurrahim ağabeyde tecessüm ettiğini gördüm. Mehmed Âkif gibi dâvasının sözcülüğünde

"Sözüm odun gibi olsun; hakikat olsun tek" anlayışının sahibidir. Sanatçı şahsiyeti ve özel şahsiyeti diye iki ayrı durumu yoktur.

Şiirlerindeki gibi tek bir şahsiyeti vardır.

Kadim Türk Şiir Geleneğinin Çağımızda Atan Nabzı: Abdurrahim Karakoç

◆ HayatiTek

Merhum Abdurrahim Karakoç ağabeyi 1987 yılında tanıdım. Gerçek âleme kanatlandığı güne kadar da şiirine, sohbetine, dostluğuna, samimiyetine, imanına, tevazuuna, tavrına, duruşuna ve üslubuna tutuklu kaldım.

Fiziki görüntüsüyle ilgili olarak hafızamda sabitlenen karede, mahcubiyetle taçlanmış içten bir tebesüm ve heykelleşmiş bir tevazu enstantanesi var.

Yeni Hafta döneminde kullandığı odada inzivaya çekilmiş gibi duran siyah ahşap masa üzerindeki daktilosu, aklıma düşen ilk mekân çağrışımı.

Gazeteye uğradığı nadir günlerden birinde o münzevi masada kendimden geçercesine bir şeyler yazdığını görünce, kendine has sevecen üslubuyla dudaklarından dökülen şu sözler hâlâ kulaklarımda: “*Oğlum biraz yavaş ol, kanatlanıp uçacak daktilo.*”

Her işin bilgisayarla halledildiği yıllarda bile vazgeçemediği daktilosu ile yazıp *Gündüz’e* faksladığı yazılarını fırından yeni çıkmış sıcacık bir ekmek gibi koklayarak okuduğum günler sükun ediyor sonra. Ve hiç bitmesin istediğim doyumsuz sohbetlerimiz...

Sincan’daki yuvasını hatırlıyorum; girişinde numune misali birkaç ağacın bulunduğu emektar apartman dairesinin sade döşeli salonunu...

Salon görünümlü bu mütevazı çalışma odasından ne şiirler kanatlandı Türk edebiyatının sonsuz ufuklarına... Düşünebiliyor musunuz, *Gökçekimi*’ni yazdı bu daracık mekânda.

Bilhassa 12 Eylül 1980 öncesindeki dava şiirlerinde cephede göğüs göğse çarpışan bir cengâveri andıran Karakoç, *Gökçekimi*’nde ordulara hükmeden bir kumandan üslubuyla komutlar veriyordu.

Okuyanı Zümrüdüanka misali sırtına alıp ötelere götüren kanatlı şiirlerini Sincan’daki o küçücük dairede nasıl yazdığını sormuştum, kendisiyle yaptığım bir röportajda. Şimdi olsa sormazdım. Yenice fark ettim; kanatlı şiir yazmanın fiziki dış mekânla değil fizikötesi iç yolculukla ilgili olduğunu; özgürlük ile genişlik arasında doğru bir orantı bulunmadığını; bir vadi dolusu altını olsa bir vadi daha isteyenlere inat genişlemek yerine derinleşmek gerektiğini.

Dağlara deniz eken, bulutlardan gömlek diken, kartal kanadıyla gökleri biçen Karakoç mu kanatlana-mayacaktı, Sincan’daki o mütevazı apartman dairesinden ötelere ötesine?

Ağdalı cümleler kurmak yerine herkesin kolaylıkla anlayabileceği yaşayan Türkçemizi tercih eden, cazibesıyla akan ırmaklar gibi çağlayan Karakoç, Türk şiir geleneğini özümseyen, hece şiirini yirminci asırdan yirmi birinci asra taşıyan köprü şairlerin çağımızdaki ihtişamlı tacını temsil eder.

13 ve 14’üncü asırda Yunus’la hislerin en derinine nüfuz eden, 16’ıncı asırda Köroğlu, 19’uncu asırda ise Dadaloğlu’nun sazı ve sözüyle zirvelerde yankılanan Türkçe, Karakoç’un kanatlarında yeniden itibarının şahikasına yükselir. O kadar yükselir ki, ulaştığı irtifanın sıkletine dayanamayan kelimelerin kimyası değişir; mecazlar mecazlara, metaforlar metaforlara gizlenir. Yetmez; yeni bir cemre, yeni bir renk, yeni bir takvim icat eder şair.

Çelik testereyle kestiği suları yıkayıp duvara asar, yolları toplayıp yumak yapar, bulutlardan gömlek diker, yırtık bohçalara umut saklar. Bu yeni yaklaşımıyla göz kamaştıran mucit şair, “Beşinci Mevsim” ile yeni bir dünyanın kapısını aralar:

*“Aynalara baktım korku gösterdi,
Saatler her sabah kırkı gösterdi,
Namlular, nişanlar Türk’ü gösterdi,
Hayatım boyunca hedefte durdum.*

*Yırtıldı ruhlara çizdiğim resim,
Yazık, kulaklara sığmadı sesim,
Yaşadığım şimdi beşinci mevsim,
Çağın çilesini sırtıma sardım.”*

Karakoç'un sırtına sardığı çilesinin, o kutlu davasının mayası İslam, aynası Kur'an, ordusu Türklük, gayesi birliktir. Çağının en seçkin beyinleri, en üretken kalemleri ve en dirayetli mücadele adamları arasında yer alan Karakoç'un şu dizeleri, gelmiş geçmiş en çarpıcı birlik çağrılarında biridir:

*"Birleşin ey! Yolları Kur'an'da birleşenler.
Birleşin, itikatta, imanda birleşenler.
Ayrılık yakışmıyor, bölünmek günah size,
Birleşin ey! Secde-i Rahman'da birleşenler."*

Karakoç özel bir şairdir. Sevdayı sevda gibi, davayı dava gibi, kavgayı kavga gibi yaşar ve yaşatır dizele-
rinde. İsyan şiirlerinde volkan gibi öfkeli; siyasi şiirlerinde hicvedici, ironik ve nüktedan; dava şiirlerinde
inançlı ve kıyıcı; tasavvufi şiirlerinde vecd, şefkat ve merhamet timsali; aşk şiirlerinde alabildiğine tutku-
ludur.

Bir davasıdır vardır Karakoç'un, bir de sevdası. Her şey onlara göre ve onlar içindir.

Kimi zaman kan, kimi zaman ter, kimi zaman nur, kimi zaman gözyaşı damlayan kaleminden aşkın,
sevdanın en güzel halleri dökülür.

Sanki *Vur Emri*'ni, *Kan Yazısı*'nı, *Dava Felsefem*'i, *Hedefi* yazan kendisi değildir, kalemi elden düşüren
yâri söz konusu olduğunda:

*"Yâr deyince, kalem elden düşüyor
Gözlerim görmüyor, aklım şaşıyor
Lambada titreyen alev üşüyor
Aşk, kâğıda yazılmıyor Mihriban."*

Millele mal olmuş şairler, milli ruh ve şuurun şah damarlarıdır. Onların mutlaka aramızda bulunması
hatta çağdaşımız olması gerekmez. Asırlar öncesinden ikaz ve irşad ederler bizleri.

Bu anlamda Abdurrahim Karakoç, kadim şiir geleneğimizin yirmi birinci asırda atan nabzı, günümüz
Türk şiirinin şah damarıdır.

Karakoç'un son çeyrek asrına şahitlik ettiğim hayatını, ilahi aşkın sembolü günebakanların kaderine
benzetirim öteden beri. Türk-İslam davasının günebakanıdır Abdurrahim Karakoç.

Sırtını güneşe döndüğüne, Fahri Kâinat Efendimizin yolundan saptığına hiç şahit olmadım.

Gözünü, gönlünü, sözünü, kalemini bir an olsun kiblede ayırmadı.

Olgunlaşmış günebakanlar gibi yalnızca ve sadece Yaradan'ının önünde eğdi başını ve öylece veda etti
bizlere.

Her şiiri ayrı güzeldir Abdurrahim Karakoç'un. Ancak hem O'nun dünya hayatına bakışını özetleyen
hem de bu satırların yazarını derinden etkileyen bir dörtlülle noktalamak isterim:

*"Gölgesinde otur amma,
Yaprak senden incinmesin.
Temizlen de gir mezara,
Toprak senden incinmesin."*

Abdurrahim Karakoç kitaplarının bulunduğu bir evde büyüdüm. Sadece kitaplarla sınırlı değildi bu karşılaşma. 1970'lere ait milliyetçi-ülkücü birçok derginin de yer aldığı babamın kitaplığı Karakoç'un şiirlerine çok küçük yaşlarda aşina olmamı sağladı.

1980'lerin ortalarına doğru beliren müziğe yönelik ilgim üzerine babamın bana bir bağlama alması bu şiir, edebiyat külliyatının yanına türkülerini de eklememe imkan araladı diyebilirim. Gerçi sadece türkülere değildi ilgim. Özellikle arabesk, taverna, özgün müzik, Türk pop ve TRT radyosunda batı pop müziği yayınlayan programları keyifle dinler, dünya müziğinin nereye gittiğini, ne tür teknik ve orkestral yenilikler üretildiğini bilinçli-bilinçsiz takip ederdim.

Türkülerin 1980'li yıllarda TRT'de salt otantik hali ile icrasının bana yetersiz geldiğini, dışarıda akıp gitmekte olan hayat ya da dünya müziğinin ulaştığı gelişime yönelik senkronu kaçırdığını bir şekilde çözümlemeye başladığımı söyleyebilirim.

Türkiye 1950 sonrası büyük bir göç dalgası yaşayarak hızla kırdan kente yönelmiş, bunun neticesinde ozan ve onun belleğinde gelenekten devraldığı türküler mekan değiştirmişti. Dolayısı ile bir temsil olarak aşık'ta/ozan'da karşılık bulan geleneksel yaşama biçimi büyük bir kopuşla modernleşmenin zemini olan kentlerin kenarlarına doğru yerleşmeye başlamıştı bu yıllarda.

Artık bellek ne bütünüyle köydedir, ne de eklemenebilecek kültürel, ekonomik, mesleki donanım olmadığı için kenttedir. Küçük köy odalarında ya da en fazla köy kahvehanelerinde çalınıp söylenen türküler Neşet Ertaş tarafından gazinolarda, büyük ve gösterişli mekanlarda icra edilir hale gelmiştir. Ancak bağlamanın geleneksel biçimi bu büyük mekanlarda kendisini duyurabilecek teknik tamamlanmışlıktan uzak olduğu için sesi yetmez.

Bunun üzerine büyük bir dönüşüm geçirerek elektro bağlama olur. Elektro bağlama her haliyle Türk modernleşmesini temsil eden en gösterişli icadımızdır ve Osmanlı'nın son döneminden günümüze ulaşan öykümüzü anlatır. Gövdesine bakınca Türk, modern zamanlara eklemelenmesini sağlayan içindeki ses düzeneğine bakınca bütünüyle Batılı.

Elektro bağlama ile söylenen türkülerin doğal olarak teması da farklılaşmıştır. Çünkü kentte yeni bir hayat yaşanmakta ve bu yeni hayatın ekonomik, politik, kültürel uzantıları, travmaları yeni türkülerin doğmasını zorunlu kılar. Gelenek/eski türküler kıra ait bir yaşama biçimi ve formunu barındırmakta ve kentte 1950'lerden itibaren bambaşka bir dünyayı soluklayan insanın yeni meselelerini tanımlamakta, öyküsünü anlatmakta yetersiz kalmaktadır.

İşte o zaman kente ait yeni formlar, temalarla beraber türkülerimiz, sivil modernleşme sürecimize eş zamanlı eklemelenip, Türk müziğinin gelişim çabalarına da katkı sunmaya başladı. Tabi ben burada "Türk müziğinin modernleşmesi" derken sivil bir pratikten bahsediyorum.

Toplumun kendi dinamiklerinden beslenen ve üretilen ve hatta modernleşmeyi tekelinde tutmaya çalışan resmi ideoloji ve devlet aygıtının dışında biçimlenen bir yürüyüşten.

Abdurrahim Karakoç bu öykünün en anlamlı yerinde duran isimlerin başında geliyor. Kuşkusuz bir saz ozanı değil ama söz ozanı olarak (zaten bizim müziğimiz söz merkezli bir formdur) Karakoç'un geleneksel Türk şiirinde ortaya koyduğu yenilik ile türkülerimizin modernleşmesi eş zamanlı bir fotoğrafa sahiptir. 1960'ların sonundan itibaren Türkiye'nin hızla politikleşmesi ve 70'lerde bu politik dilin sokağa taşmasına paralel olarak Türk şiiri tematik bir dönüşüm yaşar ve Karakoç Türk sağıının en gösterişli şairi olarak bu tarihsel öykünün şiirlerini kaleme alır.

Hemşehrisi olan Âşık Mahzunî bir tarafta konumlanıp Türk solu üzerinden bu politik dönüşümün müzikal örneklerini verirken, Karakoç da bir başka zihni zeminde konumlanıp sözel yapıtlarını ortaya koyar.

Abdurrahim Karakoç bu öncü şiirlerini yayınlarken, onun bu özgün tematik gelişimini Türk sağı içerisinde müziğe dökebilecek bir birikimin olmaması büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmeli. Yani Âşık Mahzunî'nin üretimini modern bir forma evirerek yeniden dolaşıma sokan Cem Karaca varken, Karakoç'un şiirlerini bu modern müzikal forma taşıyabilecek sağda bir sanatçı bulamayız. Bu ancak -çok gecikmiş biçimde- 1980'lerin sonuna doğru Kaya Kuzucu ve ardından Hasan Sağındık'ın ortaya koymaya

çalıştığı müzikal arayışlarda yeni üretim şarkılara, türkülerle dönüşür. Ki Kaya Kuzucu'nun "Bir Gün Geri Döneceğiz" kaseti ilahi formundaki geleneksel bir eser hariç baştan sona Karakoç'un şiirlerine türkü formunda yapılmış yeni üretimlerdir. Hasan Sağındık ise "Yusuf Yüzlüler" başta olmak üzere ve giderek yoğunlaşarak bütün albümlerinde Abdurrahim Karakoç şiirlerini modern müziğin imkanlarından yararlanarak geleneğin yeniden üretimine önemli katkılar sunar. Bu anlamda en fazla Karakoç şiiri besteleyen sanatçıdır Sağındık.

Ancak Karakoç'un ürettiği ve yenileyerek kente taşıdığı şiirin büyüklüğü ve etkileyiciliği karşısında Türk solunun da kayıtsız kalamadığını görürüz. Ki bestesi Musa Eroğlu'na ait olan "Mihriban"ın (Musa Eroğlu'na ait ve şiiri Karakoç tarafından yazılmış iki "Mihriban" türküsü vardır) plaklara, kasetlere okunuş öyküsü böyledir mesela.

Eroğlu, 1960'ların ilk yarısına denk gelen bir Ankara ziyaretinde Ulus'taki Gençlik Parkı'na girmek ister. Ancak giriş ücretlidir ve Eroğlu'nun cebinde buraya verilecek miktarda para yoktur. O da başkalarının yaptığı gibi tellerin üzerinden atlayarak girer. Tam yere atladığı sırada gözüne yerde bulunan bir kağıt parçası ilişir. Kağıtta bir kitaptan koparılmış ya da bir kağıda yazılmış şiir vardır.

Şiir bugün herkesin diline düşmüş, en önemli bestelenmiş türkülerden birisi olan ve "Unutmak kolay mı deme / Unutursun Mihriban"ın" dizeleriyle başlayan Abdurrahim Karakoç'un "Mihriban" şiiridir. Bir süredir zihninde gezdirdiği melodi ile uyumlu olduğunu görünce meşhur "Mihriban" türküsünün birincisi çıkar ortaya. Çünkü daha sonra Karakoç'un, "Mihriban" isimli diğer şiirini de besteleyecektir.

Bu öykü için Mehmet Çevik'in türkülerin değişimini Musa Eroğlu üzerinden çözümlediği doktora tezine bakılabilir.

Ancak Eroğlu'nun 60'ların ilk yarısında yaptığı bu beste türküyü plağa okuması çok yıllar sonrasına denk düşer. Çünkü bir dönem sonra girdiği TRT kurumunda gelenek gereği türkülerin beste olamayacağına inanılmaktadır.

Türkülerin sadece anonim nitelik taşıyabileceğine yönelik kabul, bir anlamda Türkiye'nin modernleşme seyrini anlayamamakla da ilgilidir aslında. Oysa artık kayıt teknolojisinin, ulaşım imkanlarının boyut değiştirdiği ve her şeyden evvel kırım hızla kentlere aktığı bir süreçte türkülerin de dönüşüm yaşaması kaçınılmaz.

Musa Eroğlu ve kuşağının birçok ozanı kente

geldikleri andan itibaren geleneksel ezgileri kayda geçirirken, aynı zamanda kendi kişisel duyarlılıklarından beslenmiş besteler de üretirler.

Dolayısı ile Eroğlu, Abdurrahim Karakoç'un şiirine yaptığı bu besteyi dönemin Orta Anadolu türkülerini plaklara okuyan önemli mahalli sanatçı Zekeriya Bozdağ'a hediye eder. Ve kayıtlarda ne yazık ki besteci olarak Bozdağ'ın ismi kalır. Çok sonraları Eroğlu'nun kendi çalışmalarında bu türkünün altında kendi ismini görürüz.

Musa Eroğlu'nun bu bestesinin bir müddet sonra 1970 ve hatta 80'lerin politik müzik tarihimiz açısından öncü isimlerinden Selda Bağcan tarafından da seslendirilmesi önemlidir. Çünkü "Mihriban" şiirinin yazarı Abdurrahim Karakoç da bu dönemin politik isimleri arasında temsil gücü yüksek bir şairidir. 1970'li ve 80'li yıllardaki birçok milliyetçi ve ülkücü dergide şiirleri ile kitlelerin politik duygularını dile getirir. Bu bakımdan adeta sokağa taşan çatışma ortamından sıyrılıp, sanatın empati ve müzakere alanları oluşturabileceğini hissedebileceğimiz çok kıymetli Türkiye deneyimidir bence bu olay.

Şunu da not düşelim; Musa Eroğlu tarafından 1960'ların ilk yarısında bestelenen "Unutursun Mihriban" şiiri netice itibarıyla ta o yıllarda alevi ve sol gelenek içerisinde anlam bulan bir ozan tarafından notaya dökülürken, Türk sağının Karakoç şiirlerini bestelemeye başlamasının tarihini epey geç zamanlarda bulmanın kuşkusuz müzik sosyolojisi açısından açıklanmaya müsait gerekçeleri söz konusu. Yani toplumun modernleşme seyrine paralel bir müzikal ortamın bulunmasıdır burada belirleyici olan.

Karakoç'un yazdıklarının tüketicisi konumundaki Türk sağı henüz 1960'larda, 70'lerde taşralıdır ve hatta 80'lerin sonuna kadar bile modern müzik üretebilecek donanımda değildir.

Ülkücü hareketin, Türk solunun modern müzik alanında üretimini yakalayabildiği yıllar ancak 1980'lerin sonuna doğrudur. Kaya Kuzucu'nun 1989 yılında çıkardığı "Bir Gün Geri Döneceğiz" isimli kaseti bir milattır bu açıdan.

Kayıt kalitesi ve eserlerin orkestrasyonunda sorunlar olmasına karşın Kuzucu'nun türkü formunda çok kıymetli besteler yaptığını düşündüğüm bu çalışmada Abdurrahim Karakoç'un toplam 6 şiiri türküleştirilmiştir. "Üşüyenler", "Esir", "Bir Gün Geri Döneceğiz", "Fotoğraf", "Beşinci Mevsim" ve "Dün Gece" isimleriyle. Bu arayışın hemen ardından Hasan Sağındık'ın 1990 yılında yayınlanan ve

yine ölkücü hareketin modern müzikle kurduğu ilk ve önemli bağlardan birisi olan “Yusuf Yüzü-ler” isimli kasette Karakoç’un “Beşinci Mevsim” şiiri bestelenir. Bu iki ürün bir anlamda sonraki dönem ortaya konacak olan “ölkücü müzik” pra-tiğinin kapısını aralayan tarihsel çalışmalar biçi-minde değeriendirilebilir. Ve ikisinde de Kara-koç’un şiirlerinin yer alması dikkat çekicidir.

Kaya Kuzucu 1991 yılında bu sefer hem kayıt hem orkestrasyon bakımından belli standartlara sahip ikinci albümü “Adak”ta da Karakoç’un şiir-lerini bestelemeyi sürdürür. “Adak”, “Bayram Ol-sun Bayramlarımız”, “Sevda Türküsü” ile beraber daha evvel seslendirdiğı “Üşüyenler”i yeniden bu kasetinde de değeriendirir. Hasan Sağındık ise “Yusuf Yüzlüler”de sadece bir tane Karakoç şiiri-ne yer verirken sonraki bütün çalışmalarında bu sayının arttığını görürüz. Ki 1990 yılında yayınladığı “Ağla Karanfil” kasetinde toplam 4, 1991 yı-lında çıkardığı “Beni Yaşarken Anla”da 2 ve 1993 yılında dinlediğimiz “Dosta Doğı/Irgalanış”ta 3 tane Abdurrahim Karakoç şiiri beste olarak çıkar karşımıza.

Sağındık’ın en son 2001 yılında yayınlanan ça-lışması “Bitsin Seninle” ile beraber 8 albümü bo-yunca toplam 21 Abdurrahim Karakoç şiirinin bestelendiğini not düşelim. Bu çalışmaların ar-dından ölkücü, milliyetçi gelenek içerisinde ortaya çıkan farklı müzisyenlerin de kendi albümlerinde Abdurrahim Karakoç’un muhtelif şiirlerini bes-teleyerek sürece katkılar sunduklarını görürüz. Dolayısı ile Karakoç’un, müziğimizin 1960’lar-dan itibaren modernleşme seyrine yazdığı şiir-lerle önemli katkılar sunduğı görülürken (Musa Eroğlu, Selda Bağcan örneğı), Türk sağıının mo-dern müzikle karşılaşma sürecinde de belirleyici isimlerin başında geldiğini iddia etmek mümkün (Kaya Kuzucu, Hasan Sağındık örneğı).

Bu bir anlamda Türk şiirinin, Türk modernleş-mesine sunduğı katlı ile de açıklanabilir bir de-neyimdir bana göre.

Hem Karakoç tarafından şiirimize yapılabile-cek son tarihsel müdahalenin gerçekleştirilmesi (tematik dönüşüm) hem bu şiirin yeni mekanı olan kente eklemleme çabası hem de modern müziğimizin arayışlarına yönelik katkıları böyle düşünmemizi zorunlu kılıyor çünkü.

Ağabey

◆ Mehmet Ali Kalkan

“Her şiir şairin aşk denizidir,”
“Mektup derken şiir oldu” ağabey.
“Her mısra şairin parmak izidir,”
Kalem yazdı, sayfa doldu Ağabey.

Sırt çevirdin şer görende pusana,
Yüz vermedin haksızlığa susana,
Mektup yazdın “Ha Hasan’a Ha Sana,”
Zaman seni haklı kıldı ağabey.

Aynaların ötesinde gerçekler,
Düşünceler Beşinci Mevsim bekler,
Savalan Dağı’nda açan çiçekler,
Boyun büktü, tezce soldu ağabey.

Yutkunanlar sessiz döker yaşları,
Ötelere kanat vurur kuşları,
Gönlümüze sürgün hudut taşları,
Islanan sulara daldı ağabey.

Ölen ölür elbet, âşık yaşıyor,
Kandil kandil nice sevgi taşıyor,
“Lambada titreyen alev üşüyor,”
Yer gizledi, ecel aldı ağabey.

Geleni yok yollar belenir gama,
O’ndan geldik, dönüş O’na amenna,
İnanmışa düğün günü hak amma,
Mihriban’lar öksüz kaldı ağabey.

Suları Islatan Alevi Üşüten Bir Şair: Abdurrahim Karakoç

◆ Ramazan Avcı

1960 sonrası Cumhuriyet Dönemi Türk şiirine üç Karakoç damga vurmuştur dersek sanırım hata yapmış sayılmayız: Sezai Karakoç, Abdurrahim Karakoç ve Bahaettin Karakoç. Aynı kollardan aynı denize akan birer ırmak misali bu üç Karakoç, yaşadıkları dönemin zirve şahsiyetleri olarak edebiyat tarihindeki yerlerini almış bulunuyorlar.

Üç ırmaktan biri olarak şiirin vadisini besleyen Abdurrahim Karakoç, 80 yıllık ömrünün 60 yılında kalemını haksızlıklara karşı silah gibi kullanarak demokrasinin varlık nedeni olan düşünce özgürlüğünün yılmaz savaşçısı oldu. Hiçbir -izm'in, hiçbir iktidarın yandaşı olmadan hakkın ve halkın sözcülüğünü üstlendi. Eğilmeden, bükülmeden inandığı gibi yaşadı.

Hayattayken basında boy boy resimleri yayımlanan, kitaplarının reklamı yapılan bir şair olmamasına rağmen yalnızca Türkiye'nin değil, Türk dünyasının tanıdığı ve sevdiği bir şair oldu. Arkasında holding veya devlet desteğini alan kitaplar iki-üç bin adet basarken onun kitapları on biner adet basıldı. Onlarca şiiri bestelendi, ünlü sanatçılar tarafından seslendirildi ve bu eserler halk tarafından hep bir ağızdan okundu. Şiirleri en fazla ezberlenen şairlerin başında o gelmektedir.

Abdurrahim Karakoç'un bu kadar sevilmesinin ve ona saygı duyulmasının; Cumhuriyet Dönemi 1960 sonrası Türk şiirinin zirvesine oturmasının nedeni nedir? Yazımızda bu sorunun bize göre cevabını vermeye çalışacağız.

Karakoç, halkının gözcülüğünü ve sözcülüğünü yapan halkçı bir şairdir.

Abdurrahim Karakoç, sosyal içerikli taşlama türündeki şiirleriyle halkımızın gözü, kulağı, kalbi ve dili olmuştur. Toplumun dertlerini, acılarını nefsinde yaşayan şair, 1960 yılından itibaren yazmaya başladığı ve

*Mektup yazdım Hasan'a
Ha Hasan'a ha sana*

mısralarıyla başlayan sanatçı-halk dertleşmesi diyebileceğimiz manzum-mektuplarıyla halkla arasında güçlü bir frekans kurmuş; Vatandaş Türküleri adını verdiği şiirlerle halkının bürokrasiye karşı dili olmuştur.

Karakoç, toplumsal aksaklıkları, haksızlıkları ve adaletsizlikleri düzeltmek için kalemını silah gibi kullanmıştır. Şiirlerinin büyük bir kısmında sosyal taşlamalara yer veren şairin ana malzemesi darbeciler, demokrasi maskaralığı, kültürel yozlaşma, adaleti katleden hukukçular, görevini yapmayan siyaset ve kamu görevlileri, her türlü yolsuzluk ve haksızlıklar olmuştur. Sosyal hicivlerinden dolayı hakkında 30'a yakın dava açılmış, bu davalarda avukat tutmayarak kendi kendini savunmuş ve hepsinden de beraat etmiştir.

Şiirin edebi çerçevesinde kaleme aldığı mizahî bir anlatımla Anadolu insanının hak ve hukukunu aramış, bu insanların hal-i ahvalini, dertlerini, sorunlarını, aşklarını yine onların temiz Türkçesiyle ortaya koymuştur.

Dr. Mehmet Güneş'in Abdurrahim Karakoç hakkında güzel bir tespiti vardır. Güneş, "O, Türk halk şiirine kentli bir muhteva kazandırmıştır." diyor. Gerçekten de Karakoç, kendinden önce yaşamış olan halk şairlerinden farklı olarak şiirlerinde taşralının şehir ve bürokrasi karşısındaki sosyal, kültürel ve psikolojik durumunu hikâyeleştirmiştir:

*Derdini dökmek için adam valiye çıktı
Yırtık pabucundaki çamur haliye çıktı
"Git" diye yaka-paça kovulunca makamdan
Adam, olana güldü... adı "deli"ye çıktı*

Karakoç, İsyanlı Sükût adlı şiirde halkı horlayan kamu yöneticilerini, Tohdur Beğ adlı şiirinde vatan-

daştan önce parayı muayene eden doktorları, Hâkim Beğ adlı şiirde davaları bir türlü bitiremediği, sonuçlandıramadığı için vatandaşa eziyet çektiren adalet mekanizmasını, Mebus Beğ adlı şiirleriyle görevini yapamayan siyasileri vatandaşın bakış açısı ve diliyle hicveder. O, şiirlerinde halkın gözcüsü ve sözcüsü olarak duygularına tercüman olmuş, bu şiirlerle halkın gönlünde taht kurmuştur.

*Gene tehir etme üç ay öteye
Bu davam dedemden kaldı hâkim beğ.
Otuz yıl da babam düştü peşine
Siz sağ olun o da öldü hâkim beğ.*

Toplumcu şiir anlayışına sahip olan şair, Anadolu insanı adına, köylünün hakkını istismar eden şehirli aydınlarla hesaplaşır. İdeolojisi ne olursa olsun her kesim tarafından takdir görmesinin nedenlerinden birisi bu halkçı yaklaşımıdır:

*Boz ekmeğe katık edip soğanı
İçip üzerinden ekşi ayranı
Temmuz ortasında öyle zamanı
Siz mercimek yolabilir misiniz?*

“Karakoç’un şiirlerindeki vatandaş tipi dar gelirli, işçi, memur, işsiz ve köylü kesimidir. Kendisi de bir Anadolu çocuğu olan ve Anadolu halkı ile iç içe yaşayan şair, köylünün meselelerini çok iyi görebilmektedir. O, Anadolu insanının problemlerini bizzat görerek ve yaşayarak şiirlerine aktarmıştır. Anadolu insanı ne hissediyor ve ne düşünüyorsa onu hissetmiş düşünmüş ve bütün samimiyeti ile şiirlerine dökmüş; bu şiirlerle adeta vatandaşın yüreğini soğutmuştur.”¹

*Düşündü, kış yakın, evde odun yok
Tenekede tuz yok, çuvalda un yok
Yok yoka karışmış, tuz yok, sabun yok
Avrat “Bayram” dedi, eğdi başını
Adam, “Evet” dedi, sıktı dişini.*

Abdurrahim Karakoç’un halkçılığı, halkı kendi düşünceleri doğrultusunda düşünmeye ve yaşmaya zorlayan, kendilerini çoban, halkı sürü gibi gören siyasî-ideolojik bir halkçılık değildir. Halkın söylemek isteyip de söyleyemediğini pervasızca, yığıtçe ve kusursuzca dile getirdiği için halkın şairi olmuştur.

1 Ramazan AVCİ; *Halk Şairi Abdurrahim Karakoç, Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*, Erzurum 1986, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi, s.12

Millî kültürü müdafaa eden milliyetçi-muhafazakâr bir dava adamıdır.

Abdurrahim Karakoç, Tanzimat’la başlayan kimlik bunalımı karşısında Türk milletinin millî değerlerinden uzaklaşmaması için olağanüstü bir mücadele vermiş, bu mücadele özü Türk ve Müslüman olan Anadolu insanı tarafından takdirle karşılanmıştır. O, dava felsefesini şu mısralarla dile getiriyor;

*Ben milletim uğruna adamışım kendimi
Bir doğrunun imanı bin eğriyi düzeltir
Zulüm Azrail olsa hep Hakk’ı tutacağım
Mukaddes davalarda ölüm bile güzeldir.*

Tıpkı Mehmet Akif Ersoy gibi davası için yaşamış; bu uğurda eğilmemiş, bükülmemiş; söyleyeceklerini eğmeden, bükmeden dosdoğru söylemiştir. İçinde yaşadığı toplumun çürüyen değerlerine dikkat çekmiş, sosyal aksaklıklarını kalemiyle düzeltmeye çalışmıştır. Bu davasını da “Suları ıslatmak” tabiriyle sembolleştirmiştir:

*Savaştayım elli yıldır
Ömrüm geçti boşalt doldur
Anlamadım, bu ne haldir
Bir gün silah çatamadım
Suları ıslatamadım*

O, kültürde görülen yozlaşmayı kendi üslubuyla masaya yatırır, yozlaşanları hicvederken halkı uyandır:

*Ne kültür bizimdir, ne sanat bizim
Ne bu dil bizimdir, ne lügat bizim
Ne Yavuz, ne Fatih, ne Kürşad bizim
Kitaptan sildirdik güzellikleri*

Şiirleriyle Türk gençlerinin fikir kılavuzu olur, onlara nasihatler verir:

*Eskiye yeniye bırak bir yana
Her şeyin iyisin, doğrusun ara
Uyma köksüzlere olma maskara
Aman ha, aman ha, aman ha bacım.*

Abdurrahim Karakoç’un fikir cephesini Türk-İslam ülküsü oluşturur. Şiirleri, bu inanç etrafında mayalanmış ve şekillenmiştir:

*Türkçe sevdalanan, İslamca yanan
Adar millette bir değil, bin can*

*Yavuz Sultan Selim, Barbaros, Sinan
Susarsam hakkını helal etmesin*

Türk şiirine, aynı zamanda halkı birleştiren kanat-
at önderi olmalıdır. O, bu sorumlulukla bugün en
çok ihtiyaç duyduğumuz millî birlik ve beraberliği-
miz için herkesi sağduyuya davet etmiştir:

*Dünün insan yiyen kanlı çarkı yok
Yüzlerde gam, gönüllerde korku yok
Çerkez'i yok, Kürt'ü yok, Türk'ü yok
Kardeşiz, tek vücut, tek bir milletiz.*

Abdurrahim Karakoç, vatanı sevmenin sözde de-
ğil özde olması gerektiğini şiirleriyle dile getirmiş-
tir:

*Korudunsa kurşun dahi yiyerek
Sevmişsindir düşünerek duyarak
Çıplak yerler yeşillensin diyerek
Bir fidan dikersen bu vatan senin*

O, fikir ve inanç özgürlüğü için yaptığı mücade-
lelerle demokrasimizin gelişmesine hizmet etmiş-
tir. Laikliği dinin karşısında bir güç gibi gösterip
inançların baskı altına alınmaya çalışıldığı bir dö-
nemde bu baskıya tepki olarak meydana çıkıp,

*Kör dünyanın göbeğine
Hak yol İslam yazacağız
Kuşların göz bebeğine
Hak yol İslam yazacağız*

diyebilmiş, bu şiir yıllarca marş olarak söylenmiş
ve dindar insanların moral gücü olmuştur.

Karakoç, bu coğrafyada aydınlık tarafından yıl-
larca göz ardı edilmeye çalışılan dinin, birleştirici,
kaynaştırıcı özelliğine vurgu yapmıştır şiirlerinde:

*Birleşin ey yolları Kur'an'da birleşenler
Birleşin, itikatta, imanda birleşenler
Ayrılık yakışmıyor, bölünmek günah size
Birleşin ey secde-i Rahman'da birleşenler.*

Lirik aşk şiirleriyle kalbimizi titretmiştir.

Dava şairi kimliğinin yanı sıra Abdurrahim Ka-
rakoç'un sanatçı kişiliği onun aşk, tabiat, ayrılık,
gurbet, özlem temalı şiirlerinde aranmalıdır.

Özellikle coşkun bir lirizm, güçlü bir âhenk ve
zengin, duru, akıcı, sanatlı bir üslupla kaleme al-
dığı aşk temalı şiirleri her kesimden okuyucunun
kalbini titretmiş, adeta "İşte bu şiir beni anlatıyor"
dedirtmiştir. Şüphesiz bunların başında Mihriban

gelir. Yüzyılın en güzel şiirleri arasında gösterilen
bu şiir bile, bir şairi edebiyat tarihine mal etmeye
yeterlidir:

*Sarı saçlarına deli gönlümü
Bağlamışlar çözülmüyor Mihriban
Ayrılıktan zor belleme ölümü
Görmeyince sezilmiyor Mihriban*

Dörtlüğü ile başlayan bu şiir denilebilir ki Tür-
kiyede en çok okunan ve ezberlenen şiirdir. Şiirin,
ülke genelinde yaygınlaşmasında Türk halk müzi-
ğinin usta yorumcusu Musa Eroğlu'nun hakkını da
teslim etmek gerekir.

Karakoç'un bu alandaki bütün şiirleri Mihriban
şiiri kadar güçlü ve etkilidir:

*Aşk deyince anlattığı her şeydir
Öldürdükçe tadı gelen bir şeydir
Azrail'e can vermesi zor şeydir
Sen istersen sana vermek ne güzel*

Diyerek aşkın ne olduğunu dile getiren şairin öz-
günlüğü, aşkı konu edişi değil, "Azrail'e can vermesi
zor şeydir/Sen istersen sana vermek ne güzel" mıs-
ralarında olduğu gibi yeni söyleyişte ve "Lambada
titreyen alev üşüyor" mısrasındaki gibi özgün im-
gelerdedir. Karakoç, bu şiirleriyle geleneksel Türk
şiirine nefes, renk ve oylum kazandırmıştır. Hiçbir
şair, yârini beklerken saat isyan etmemiş, takvim
kudurmamıştır:

*Gönlüm sende, gözüüm yollarda durdu
Saat isyan etti, takvim kudurdu*

Abdurrahim Karakoç'la yaptığımız bir mülakat-
ta, sosyal konuların dışında aşk, gurbet, tabiat gibi
temaları bu kadar güzel kaleme alırken neden bu
tür şiirlere az yer verip taşlamalara çok yer verdi-
ğini sordüğümüzda şu cevabı vermişti: "Efendim,
bülbulden, gülden, tabiattan, geceden, yıldızdan,
aydan, şafaktan, aşktan söz etseydin bundan daha
iyi olurdu diyenler var. Ben onlara fırsat bulama-
dım ki.. O dedikleri âlemi bulabilmek için bu kö-
tülüklerin yıkılması lazım. Ben bunlara vura vura
oraya gitmek istiyorum zaten. Kötülükleri yıkayım
ki o güzelliklere varabileyim. Yılan taşlamaktan
bülbul sesi dinlemeye vakit bulamadım."²

Üslupta Yunus'un, Nef'i'nin, Nabi'nin ve Karacaoğlu'nun çağımızdaki temsilcisiydi.

Abdurrahim Karakoç'u diğer şairlerden farklı kılan, ele aldığı konulardan ziyade konuyu ifade ediş tarzıdır. Onun hicivlerinde mizah, istihza ve nükte karikatürsel bir güzellik kazandırır. Mesela Kültür Bakanlığının düzenlediği "İsrafi önleme, tasarrufa çağrı" konulu bir şiir yarışmasına yarışma dışı alaycı bir şiirle katkı sağlar:

*Dört kişiye tek pabuç yeter de artar bile
Bey'in hakkı saltanat, kölenin hakkı çile
Koklayarak yaşayın, katıksız somun ile*

*Değiş-tokuş kullanın bir gömleği üçünü
Hem tasarruf yapınız, hem israftan kaçınız.*

Yaşayan Türkçeyle kaleme alınan, atasözleri ve deyimlerle zenginleştirilen mısralar, şiirlerin halk tarafından daha iyi anlaşılmasına ve benimsenmesine katkı sağlamıştır:

*Toprak kabul ederse çekirdek karpuz olur
Su ayazı içince sabitleşir buz olur
Atalarımız demiş, ben demedim bu sözü
Her saldırgan yavuz it, sonunda uyuz olur.*

Yunus Emre nasıl ki,
Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlam seni.
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlam Seni.

diyerek Allah'a yakarmışsa, Karakoç da omzundaki sevda yüküyle öylece Allah yoluna düşmüş, Yunusça Allah'a seslenmiş, bu seslenişteki dil ve üslup halkın gönlüne tercüman olmuştur:

*Omuzumda sevda yükü
Yollarda seni aradım.
Beste beste, türkü türkü
Tellerde seni aradım.*

Abdurrahim Karakoç, dış dünyanın etkisinden uzaklaşıp iç dünyasının sesini dinlediği zaman öfkenin yerini hüznün ve özlem alıyor. Bu şiirler, kapalılık bakımından geleneksel şiirin sınırlarını zorlar, modern şiirin güzel örnekleri olarak karşımıza çıkar. Daha sanatsaldır, farklı ve zengin imgeler içerir:

*Ben: Hep yıllar yılı kanayan çıban
Ben: Fikir sürüsün yitiren çoban
Ben: Hayâl peşinde çarıksız taban
Ben: Gurbet ağzında bulgur aşırım*

Abdurrahim Karakoç, 2000 yılından itibaren duygu ve düşüncelerini rubailer şeklinde ve "Gerdanlık" adı altında yayınlar. Bu şiirlerde yoğun düşünceler sehl-i mümteni bir anlatımla okuyucuya sunulurken Karakoç bir bilgi kimliğiyle karşımıza çıkar:

*Aslanlar, şahinler çiğ etle beslenir
Öfkeler ve kinler nefretle beslenir.
Yolu-yordamı var her şeyin mutlaka
Ego'lar/ Evet'ler/ Emret'le beslenir.*

Abdurrahim Karakoç, Türk şiirinin klasik mazmunlarını değil, kendine has benzetme ve imgeleri kullanmıştır. Son derece yerinde kullanılan bu sanatların oluşturduğu imgelerin, alışılmamış bağdaşıklıkların algı damarını çatlatmadan okuyucu tarafından kolayca anlaşılması Karakoç'un şiirlerinin beğenilip benimsenmesinde etkili olmuştur.

Şiirleri Türk müziğine taze kan olmuştur:

Abdurrahim Karakoç'un yüze yakın şiiri bestelenmiş ve bu şiirler Türk halk müziğine taze kan vermiştir. Özellikle Musa Eroğlu tarafından bestelenen "Mihriban", "Unutursun Mihriban'ım", "Omuzumda Sevda Yükü", "Suları Islatamadım"; Ekrem Çelebi tarafından bestelenen "Sultanım"; Bayram Bilge Tokel tarafından bestelenen "Dağ İle Sohbet", Hasan Sağındık tarafından bestelenen "Sevgi Yetmiyor", Esat Kabaklı tarafından bestelenen "Gel Gayrı" adlı türküler Türk halk müziğinin klasikleri arasında yer almış, ünlü sanatçılar tarafından yorumlanmıştır.

Sözün özü:

Abdurrahim Karakoç, Türk şiirinin 1960 sonrasında damgasını vurmuş, yüzlerce şairi etkilemiş, davasını şiir diliyle milyonlarca insana ulaştırmayı başarmış özü ve sözü bir olan bilgi bir şairidir. Hicivleriyle yanlış göstermiş, Mihriban gibi lirik şiirleriyle Anadolu insanının saf ve samimi sevgisini terennüm etmiştir. Türk şiiri geleneğine zenginlik katmış, heceyi doruğa taşımış olan Türkçenin bu büyük ustası, Türkçe var olduğu sürece dillerde ve hafızalarda yaşayacaktır.

Onun Şiirleri, Sevincimiz, Hüznümüz, Rüyamız, Sevdamızdı

◆ Mehmet Ali Kalkan

Rahmetli babamın ezberinde çokça şiir vardı. İlkokula giderken bayramlarda okumam için verilen şiirlerin yerine başka bir şiir söyler, genellikle de onun yazdırdığı şiiri okurdum. İlkokulu bitirdiğim gün diploma hediyesi olarak ikinci el bir yaprak saz almış ve öğrenmemi arzu etmişti.

Bendeki şiir ve türkü sevgisi böyle başladı.

Abdurrahim Karakoç ağabeyi liseli yıllarımda tanıdım.

“Mektup yazdım Hasan’a

Ha Hasan’a ha sana “

diyor, Anadolu’yu anlatıyordu. Onun şiirleri, sevincimiz, hüznümüz, heyecanımız, rüyamız, sevdamızdı.

“Bir haber dolaşır semada pul pul

Kılıçlar bilensin akın var Çine”

derken kendimizi bir akıncı olarak görüyorduk.

Türkiye’de bir kısım insanlar Rusya, Çin veya Arnavutluk derken biz o dönemde “Esir Türkleri” düşünüyorduk. Hislerimize Abdurrahim ağabey tercüman oluyordu.

“Ellerin yurdunda çiçek açarken

Bizim ile kar geliyor gardaşım

Bu hududu kimler çizmiş gönlüme

Dar geliyor, dar geliyor gardaşım”

Hâkim Bey’e Doktor Bey’e şiir yazıyordu ama sanki o sözleri hepimiz söylüyorduk. O şiirler Türkiye’nin tercümanıydı. “İsyanlı Sükut”umuzdu aynı zamanda...

Yetmişli yıllarda şiir yazmaya gayret ediyordum. Daha sonra üniversite, kavga yılları, hayat meşgalesi bizi sadece okumaya gayret eden bir kişi haline getirdi. 1998 yılında Adana’da bir şiir yarışması olmuştu. Üniversiteyi okuduğum Adana’yı özlemiştim. Belki yarışma vesile olur giderim diye düşünüp yarışmaya katıldım. Bu arada Eskişehir Şairler Derneği ile tanıştım ve şiire yeniden merhaba demiş olduk.

Abdurrahim ağabeyin çoğu şiirini bilirdim. Her işde ağacı çiçeği gördüğümde aklımdan:

“Aşkımız sembolleşsin işde çiçeklerinde

Olgunlaşan meyveler dalları eğerken gel”

şiirini okurdum mesela. Ocak ayının 21’inde bypass ameliyatı oldum. Bazı ameliyatlarda kalp durduruluyormuş. Bu esnada beyine oksijen gitmediğinden hafızanın yüzde biri, ikisi kayboluyormuş diye aklımda kalmıştı. Bir gece yarısı uyandığımda yoğun bakımdaydım. Ağzımda bir tüp takılıydı. Aklıma hafıza meselesi geldi, Abdurrahim Karakoç ağabeyin bildiğim şiirlerini okumaya başladım. Bir taraftan da üç damar değişti, şimdi beynime daha fazla oksijen gidiyor, o yüzden hafıza daha iyidir diye düşünüyorum. Baktım bir sıkıntı yok, hatta hatırlamakta zorlandığım yerleri de okuyabiliyorum, sevindim. Taburcu olduğum gün bir arkadaşım hediye olarak Abdurrahim ağabeyin bir şiir kitabını getirmişti, Tefavuk...

Abdurrahim ağabeyle haftada bir kaç kere telefonla konuşurduk. Bir konuşmamızda ertesi gün Ankara’ya geleceğimi söyledim. “Ben de geleyim o zaman.” dedi. “Zaten Ankara’da niye öyle dedi acaba.” dedim ama öyle benim düşündüğüm gibi değilmiş.

Büyük şehirleri hiç sevedim. Hafızamın zayıflığından mı? O insanı yutacak gibi duran bat-çıklar-dan, köprülerden dolayı mı bilmiyorum.

Uzun yıllar önce Emirdağ’dan İstanbul’un Avrupa yakasına ev eşyası gidecekmiş. O zaman şimdiki kadar araç yok. Bir kamyon bulmuşlar, yol parasını konuşuyorlar. Şoför “Ben kamyonu yeni aldım İstanbul’u bilmem, sadece Pendik’i bilirim, oraya kadar gittim deyince o vatandaş da “Hah tamam, İstanbul zaten Pendik’in yanı” demiş. Sonra ne olmuş bilmiyorum.

Abdurrahim Karakoç ağabeyin oturduğu Sincan'ı da ben o şoför kadar bildiğimi daha sonra öğrendim.

Bir gün Abdurrahim ağabeye “Lambada titreyen alev üşüyor” mısrasını nasıl yazdığını sormuştum. Anlatmıştı. “Köyde evimizde babamın kitapları vardı, onları okurdum. Elektrik yok. Gaz lambası ışığında okurdum. O dönemde fakirlik de var. Gaz fazla gitmesin diye pencerenin yanına gelerek ay ışığında okumaya çalışırdım. O mısra o dönemden kalma” demişti.

Herkesin bir Mihriban'ı vardı adı Mihriban olmasa da...

Yazdığı şiirleri gazetenin orta sayfasına dizdirip birkaç gazeteyi o şekilde sevdiğine göndermek aşktır.

Bir arkadaşının, “Mihriban'ı unuttun mu?” sorusu üzerine “Unutmak mümkün mü?” sözüne verdiği cevap muhteşemdir.

“Unutmak mümkün mü” deme

Unutursun Mihriban'ım

Çoluk çocuk olsun hele

Unutursun Mihriban'ım”

Zekeriye Bozdağ'ın sazının tellerinden havalanan bu türkü ne kadar güzeldi. Çok bilinmeyen bir üçüncü Mihriban şiiri daha vardır. Abdurrahman Karakoç ağabeyin.

İş yerinde oturuyorum, bir delikanlı getirdiler. “Bu arkadaş Abdurrahim Karakoç'u çok seviyor, şiirlerini ezbere biliyor.” dediler. Sıkılğan, utangaç bir gençti. Konuştum hakikaten öyle, ezbere birçok şiir okudu. Abdurrahim ağabeye telefon ettim, bu çocuktan bahsettim ve telefonu verdim. Çocuk böyle bir şey beklemiyordu. Heyecanlandı, şaşırdı, eli ayağı dolaşmıştı.

Abdurrahman ağabey ile yine bir gün telefonla konuştuğumuzda Bozüyük Türk Ocağı'na geleceğini söyledi. Aklıma birdenbire “Nöbetçinin Vukuatı” şiiri geldi:

“Bozüyük'te vardım Güllü kadına

Fal açtırdım Ülker'imın adına

Gelin olmuş bak şu işin tadına

Bizim kismet ele düştü bu gece”

Eskişehir-Bozüyük arası kırk beş kilometre. Biz de bir arabaya binip gittik. Bize hatıralarını anlattı, şiir okudu, sohbet ettik. Vakit gece yarısını buldu. Biz onlardan önce yola çıktık. Abdurrahim ağabey kırmızı arabayla Ankara'ya giderken nasıl olsa Eskişehir'den geçecekti. Eskişehir'de çevre yolunda bir kırmızı ışığın yanında beklemeye başladım. Hava soğuk, karanlık, gece yarısını epey geçmişti. Baktım bir kırmızı araba geliyor, kırmızı ışıktaki da durdu. Araba da benim kendilerine doğru koştuğumu görünce yeşil ışığı falan beklemeden uzaklaştı gitti. Böylece her kırmızı arabanın Abdurrahim Karakoç ağabeyin bindiği araba olmadığını öğrenmiş oldum.

Bayramlarda eş, dost, akraba çocuklarına yazarlardan imzalı kitap vermeye çalışıyorum. Bayramdan yaklaşık bir ay önce kitapları alıyor, o yazarın adresine çocukların isimleri olan listeyle beraber kitapları gönderiyorum. O yazar ağabeyim, arkadaşım da kitapları imzalıyor, ben de bayramlarda dağıtıyorum.

Bir bayramda Abdurrahim ağabey imzalamıştı. Benim gönderdiğim kitaplara ilaveten, her bir çocuğa “Çobana Mektuplar” kitabını da ayrıca imzalayıp göndermişti.

28 Nisan'da Abdurrahim Karakoç ağabeyin Bağlum'daki mezarını ziyaret ettim. Kitabedeki dörtlük hayatının özeti gibiydi:

“Ben milletimin uğruna adamışım kendimi

Bir doğrunun imanı bin eğriyi düzeltir

Zulüm Azrail olsa hep Hakkı tutacağım

Mukaddes davalarda ölüm bile güzeldir”

Abdurrahim Karakoç ağabey beslendiğimiz ana kaynaklardan birisiydi. Beşinci Mevsimimiz, Dosta Doğru gittiğimiz yol, bizi azad eden Gök Çekimi, Yasaklı Rüyalarımızda Akıl Karaya Vurdu belki ama her şiiri Türk göğsünde, pırl pırl ışıldayan bir kutlu Gerdanlıktı.

Mekânı cennet olsun.

Abdurrahim Karakoç denilince akla hece şiiri gelir. Karakoç, şiirin garip bir şekilde kurlsızlık akımlarına maruz kalması sonrasında adeta kalemini ortaya koyarak tek başına bu akımlara karşı savaşılan bir adamdır.

Garip akımının kurlsızlığı şiar edinerek geleneği yok etme çabaları aslında bir şekilde karşılık bulamamıştı. Onlara bir tepki olarak doğan ama onların farklı bir devamı olarak ortaya çıkan *İkinci Yeni* akımının rüzgârı karşısında silinip gitmişti. Geleneğe bağlı olanlar, *Garipçileri* şiiri ayağa düşürmekle suçlarken; toplumcular da, toplumcu şiiri engelleyen, yozlaştırmayı amaçlayan ve küçük burjuva duyarlılığını geliştirmeye çalışan bir devrimin başlatıcısı olarak gördüler. Aslında *Garip Şiiri*'ne kıyasla *İkinci Yeni* de Gerçeküstücülüğün, Freud'un bilinçaltıyla ilgili görüşlerinin ve Marksizm'in daha güçlü etkileri vardır.

Cumhuriyet Döneminin özellikle 40'lı yıllarına tekabül eden bu akımlara elbette karşı duran birileri vardı. Üstad Necip Fazıl bunların en başında geliyordu. Özellikle 50'den sonra tek parti döneminin prangalarından kurtulan ülkede, milliyetçi ve mukaddesatçı sesler daha da bir gür çıkmaya başlamış, değerlerine, geçmişine, geleneğine sahip çıkarak edebiyatta biz de varız diyebilmişlerdi.

Garipçilere tepki olarak bu dönemde ortaya çıkan Hisarcılar ise "*Sanat millî Olmalıdır. Çünkü kendi milletinden kopmuş bir sanatın milletlerarası bir değer kazanması beklenemez.*" diyerek geleneği yaşatmada daha önemli adımlar atmışlardı. Aslında sekülerleşmiş, Marksist cereyanların etkisiyle milli ve manevi olan her şeye sırtını dönen edebiyat ve şiir yeniden bu değerleriyle yüz yüze gelmeye başlamıştı.

İşte ilerleyen yıllarda bu seslere bir yenisi eklenmişti; Abdurrahim Karakoç. Daha ilk yayınlanan şiirlerinde Anadolu insanının hasbi, samimi, inançlı, imanlı bir sesi olmayı başarmıştı. Zira Anadolu insanı kurtuluş savaşını verdikten sonra evine, köyüne, tarlasına gönderilmiş ve adeta yeni ideoloji tarafından inanç ve değerleri nedeniyle tecrit edilmişti. İşte bu ses Karakoç ile aşağıdan yukarıya doğru devlet ehramının yukarılarına kadar duyulmuş ve çoğu zaman rahatsızlıklar nüksettiği için adliye koridorlarında sigaya da çekilmişti.

Tayyib Atmaca'ya göre; "*her devrin üç beş şairi olur, diğer şairler ise arada turaçlanır gider. Abdurrahim Karakoç işte o üç beş şairden birisidir.*"

M. Halistin Kukul, Karakoç'un şiirlerini değerlendirirken, onun şiirlerinin fikir temelini 'İslâmî' olduğunu söyler. Ona göre; "*onun hemen hemen her şiirinde iki temel unsur bulunur. Bunlar: Müslümanlık ve Türklük'tür. Bu yönden, tarzları farklı olsa da, Abdurrahim Karakoç'la, en çok Ârif Nihat Asya, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu ve Yavuz Bülent Bâkiler'in müştereklik taşıdığını düşünür. Bu sayılan isimlerin hiçbirisi kuru, acındırmacı, yavan ve Anadolu'ya dışardan bakan bir 'Anadoluculuk' hedefinde değildirlir. Kukul'a göre bu şairler; Anadolu'da yaşamış, onunla hemhâl olmuş, bütün varlığını ve benliğini Anadolu'nun târihi hüviyetiyle kaynaştırmış gönül adamlarıdır.*"

Dr. Mehmet Güneş de "*Abdurrahim Karakoç'un şiirinde; hem geleneğin izleri, hem de gelenekten bağımsız olmayan modern şiirin tezahürleri vardır*" der ve "*Abdurrahim Karakoç şiiri her hâliyle geleneğe bağlı, ama onun yeni bir anlayışla kendi içinde yenilenmiş ve yorumlanmış şeklidir...*" hükmünü verir.

İşte bu sebepler onun çok sevilmesine sebep olur. Bu sevgiyi Dr. Mehmet Güneş şu şekilde izah etmiştir. "*Abdurrahim Karakoç; Yunus geleneğinden geldiği, Mekke-Medine nuru, Türkistan mayası ve Anadolu ruhu taşıdığı, insanın yüreğine hitap ettiği, halkın anladığı duru ve güzel bir Türkçe kullandığı, çok güçlü bir şair olduğu, insanlar tarafından; şekil ve tarzı, üslûp, ifade, eda, mana ve tasvirleri itibariyle sıra dışı bulunduğu için çok sevilmiştir... Onun şiir kitapları çok az şaire nasip olacak bir hüsnü kabul görmüş, ilk baskıları 10.000 adet basılmış, baskı sayıları çift haneli rakamlara ulaşmış -meselâ "Vur Emri" yirminin üzerinde baskı yapmış- ve hâlâ yeni baskıları yapılmaktadır...*"

Abdurrahim Karakoç'a duyulan bu sevgi, aynı anda hem şiirimize ve hem de şairlerimize de etki etmiştir. Betül Coşkun onu değerlendirirken bir şiirinde belirttiği gibi "aynanın iki yüzü"nü de dikkate almak gerektiğini düşünür. Ona göre de "*Karakoç, hem edebiyat tarihimize hem de düşünce tarihimize iki yönlü katkıda bulunan değerli bir şahsiyettir. Onun birinci katkısı; bir entelektüel olarak Türkiye'de geçirdiği sancılı dönemlerde tavizsiz duruşu, dürüstlüğü, cesareti ve inancı ile örnek teşkil etmesi, tenkitten kaçınmaması-*

dır. İkinci katkısı ise, şairliği ile Türk şiirinin yeniden yeşermesindeki rolüdür. Estetik değeri yüksek şiirlerin halk tarafından idrak edilemeyeceğine dair yaygın kanaate verilmiş en güzel cevaptır Karakoç'un şiirleri. O, şiirlerinde çağı geleneklerimiz çerçevesinde yeniden yorumlamasıyla da ayrıca dikkate değer.

Velhasıl o, Anadolu'nun gönlünden çıkan bir sestir." (Yrd. Doç. Dr. Betül Coşkun: Karakoç bir aynanın iki yüzü gibiydi.)

Ramazan Avcı'nın da belirttiği gibi, "Abdurrahim Karakoç, Türk şiirinin son 50 yılına damgasını vurmuş, yüzlerce şairi etkilemiş, davasını şiir diliyle milyonlarca insana ulaştırmayı başarmış, halkının; özü ve sözü bir olan bilge bir şairidir." "Hak Yol İslam Yazacağız" şiirinde kuşların göz bebeğine bile bu düsturu yazmayı hedef gösterdi. Bu şiiriyle gönülleri fethetti, unutulmaz bir slogandan öte hepimize bir ideal, bir hedef oldu mısraları.

Hicivleriyle yanlışı göstermiş, koçaklama türündeki şiirleriyle gençlere ilham kaynağı olmuş, Mihriban gibi şiirleriyle Anadolu insanının saf ve samimi sevgisini dile getirmiştir. "Hâkim Beğ" şiirinde mahkemelerde bir türlü sonuçlanmayan davaları, "Tohdur Beğ" şiirinde hastane çilemizi, "İsyanlı Sükût" şiirinde hor görülen Anadolu insanının ruh halini en güzel bir biçimde anlattı.

"Hasan'a Mektup" yazdı, "Ha Hasan'a, ha sana" dedi ve okuyucusuna memleket ahvalini en çıplak haliyle gösterdi. "Mihriban"ları ile âşıkların yüreğini lambada yanan alev gibi titretti. Gerdanlıklar dizdi, inci gibi küpe etti kulaklara. Her biri atasözü olacak koca koca laflar etti. Günlük yazılarıyla okuyucusunu en üst perdeden uyardı, karanlık gündemlere rağmen onları aydınlattı. O nüktedan ve şairane üslubuyla okuttu kendini.

Mihriban şairi olarak anılmasından rahatsızdı. Aşk şairi, şarkı sözü yazarı tarzında hatırlanmak istemiyordu. Muhtemelen, aşk, hayat, siyaset arasında ayrımlara da vize vermek istemiyordu. Davasına aşk ile bağlı olduğundan ömrünün sonuna kadar ideallerine hudut çekmeyi düşünmedi.

O aslında bunları okunsun diye değil bu çarpıklığa, zulme, vurguna, talana, yolsuzluğa, soysuzluğa karşı durmak adına yazdı. Yazdığı şiirlerin hiçbir mısrası, yazdığı yazıların tek bir kelimesi bile yapmacık, suni, riyakâr değildi. Hakikati ortaya koydu. Tavrını gösterdi. Zaman kalem zamanıydı ve o kılıçtan keskin kalemle rızaen lillah cihad etti.

Karakoç'u kimi çevreler küçümsemek adına onu sazsız halk şairi kategorisine sokmak istedi. Ancak bu kalıp onun sığabileceği bir kalıp değildi. Karakoç da "Ben kalem şairiyim, kalemle yazışmak üzere göbeğinden atan varsa çıksın karşıma!" diyerek meydan okuyordu. O Türk şiirinin anasının ak sütü gibi temiz ve billur kaynaklarından beslendi. Beşir Ayvazoğlu'nun da belirttiği gibi; "Abdurrahim Karakoç, içinden çıktığı halkın ruhunu okuyup şiirin imbiğinden geçirmiştir. Ama bu durum Karakoç'un bir halk şairi olarak değerlendirilmesi için kâfi değildir. Onun şiiri halk şiirinin bin yıllık ses tecrübesine bağlı ancak bu şiirin zaaflarından arındırılmış, teknik olarak son derece sağlam, ironi yüklü, yer yer hikmeti yakalayan etkili ve çok özel bir şiirdir. Ve arkasında aslında şairin entelektüel kişiliği yatar!" diyor.

Ayvazoğlu bir başka yazısında da bu görüşünü açarcasına şunları kaydediyor. "Evet, bir halk şairiydi; ama bu "halk şairi" tabirini literatürdeki anlamında kullanmıyorum. Halk şiirinin formlarına ve bin yıllık ses tecrübesine bağlı, ancak bu şiire yeni zenginlikler getiren, teknik olarak son derece sağlam, ironi yüklü, imaj bakımından fazla zengin değilse de, yer yer hikmeti yakalayan etkili ve çok özel bir şiir yazıyor ve hiç şüphesiz, farklılığının arkasında entelektüel kişiliği yatıyordu."

D. Mehmet Doğan konu ile ilgili düşüncelerini şöyle anlatmaktadır: "Abdurrahim Karakoç için sazsız "halk şairi", âşık tarzının 20. yüzyıldaki sürdürücüsü gibi tanımlamalar sık sık yapıldı. Evet. Abdurrahim Bey, güçlü bir geleneğin sürdürücüsü idi. Ama onun geçmiş yüzyıllardaki âşıkların bir benzeri olduğunu sanmamak gerekir. O aynı zamanda modern şiirin pınarlarından içmiş bir şairdi. İki şiir kitabının ismi bile bu yönünü vurgulamak için yeterlidir sanırım: Suları İslatamadım, Gök Çekimi..."

Alper Aksoy ise onun hakkında şu kapsayıcı değerlendirmeyi yapmıştır: "Metafizik ürpertide Yunus'u, güzellik tutkusunda Karacaoğlu'nı, yiğitliğe soyunmada Köroğlu'nu, otoriteye boyun eğmeden, gerektiğinde onunla hesaplaşmaya girmede Dadaoğlu'nu, hiciv ve istihzada Seyrani'yi, hasbi heyecanda Dertli'yi bize çağrıştıran ama bütün imaj zenginliği içerisinde yine kendisi olarak kalabilen Abdurrahim Karakoç hayatta iken kendi anıtını dikebildiği için çağdaş klasik şair ilk ünvanına hak kazanmış gibidir. Bunun için kendi şiir sahasında tek başına millette yeten olabilme gibi bir hükme muhatap olmuştur."

Ağabeyi merhum Bahaattin Karakoç da onun hicivlerinden yola çıkarak şöyle bir değerlendirmede

bulunmuştur. “Taşlamalarında müthiş bir ironisi vardır. Kuşkunuz olmasın halk şiirimizin en büyük ustası Abdurrahim Karakoç’tur. Bu meydanda o tektir.” Tüm bu anlatılanlar ışığında bize göre onun için “bir hece şairi”ydi demek sanırım daha kapsayıcı bir tanım olacaktır.

Karakoç, Ramazan Avcı’nın da belirttiği gibi “halk şairi kıstasından daha da öte hem halkın hem de Hakk’ın şairi idi. Hakk’ın şairi olması ona gördüğü tüm haksızlıklara Hakk Teâla namına karşı koymasına sebep oldu. O yüzden edebiyatımızın en önemli hiciv ustalarından birisi oldu.”

Karakoç özellikle hiciv şiirlerini yazarken uluorta ve bayağı bir üslupla değil gayet sanatkârane, gayet edebi bir üslupla yazdı. Şahsuvaroğlu ile yaptığı bir mülakatta söylediği gibi kendine has bir üslupla, Karakoç olarak yazdı. Birçok hece şairi onun bu üslubundan etkilendi, hatta hiciv şiiri onun adıyla özdeşleşti ve bu tarz şiir yazan şairler “Karakoçvari” yazmakla isimlendirildiler. Özellikle 70’li yıllardan sonra hece şiiri yazıp da ondan etkilenmeyen bir şair bulmak zordur. Hakkı Öznur onun için “Günümüz hece şiirinin başöğretmenidir.” demektedir.

Bu etki hem o kadar barizdir ve hem de bir tasnife muhtaçtır. Bu hususta Mehmet Gözükar’a’nın sitemkâr bir biçimde yazdığı şu satırlarla yer vermek istiyorum. “Her büyük insanın vefatında olduğu gibi belli ki tarih burada da tekerrür edecek ve üç sınıf insan türeyecekti: Abdurrahimci geçinenler, Abdurrahimden geçinenler, gönlünde Abdurrahim sevgisini yaşatanlar” Evet, bir kısım insanlar onunla aynı davayı, aynı imanı, aynı hassasiyeti taşımadıkları halde işin ruhundan ziyade birkaç söz oyununa, kafiye, matematige ve üslubunun da sadece kulağa gelen maddi sesine kapılıp Abdurrahimci geçindiler. Bilemediler ki o hasbiydi, kimseye yaranmak için uğraşmadı, lafı eğmedi, bükmedi.

Bir kısmı onun eserlerinden istifade etti ama ne onu tam anlamıyla tanıdı, ne de sevdi. Besteledikleri şiirlerine anonim yazdılar, adını hiç anmadılar. Bu sözler böyle bir ustanın diyemediler. Fikirleri, yüreğinde taşıdığı iman, vatan, bayrak sevgisi ile ruhları örtüşmeyenler ne onu sevdiler ne de ondan vazgeçtiler. Gönlünde Abdurrahim Karakoç sevgisini yaşatanlar ise adının anıldığı, bir mısraının okunduğu her mecliste yüreklerini titrettiler, gözyaşlarına hâkim olmadılar. Onu her hatırladıkça rahmet dilediler, birer Fatiha okudular. Yolları Bağlum’a düşünce Abdulhakim Arvasi’den sonra onun kabrine koştular.

Yazımızın başında belirttiğim gibi Karakoç’un son dönem hece ile yazan milliyetçi mukaddesatçı hece şairlerinin neredeyse tamamı üzerinde bir etkisi vardır. Bu yazıyı kaleme alan bendeniz üzerinde de bir Necip Fazıl kadar, bir Mehmed Akif kadar tesiri vardır. Bu konuda Tayyib Atmaca da bir yazısında şunları aktarır: “Abdurrahim ağabeyin Mehmet Aycı ve benim üzerimde hakkı çok. Mehmet Aycı, Abdurrahim ağabeyle tanıştığında bıyıkları yeni terleyen kıvrak zekâlı bir delikanlıydı. Mehmet Aycı’nın nikâh şahitliğini Abdurrahim ağabey ile birlikte yapmıştık.”

Onun vefat ettiğinde Tacettin Dergâh’ına gömülmek arzusu olduğunu biliyoruz. O kadim dostu Muh-sin Yazıcıoğlu ile yan yana olmayı beklerken kader onu bir başka Allah dostunun yanına çekip götürmüştü. O şimdi Bağlum’da Seyyid Abdulhakim Arvasi’nin yanında yatmakta. Ne gariptir değil mi orada gömülmeyi arzu eden bir başka üstad ise Necip Fazıl idi. O da Eyüp Sultan Hazretleri’ne komşu olmuştu.

Rahmet dileklerimle kendisini hayırla yad ederken, ondan aldıkları şiir mayasıyla geleceğe sözü olan şairleri de selamlıyorum.

Salavan Dağı'ndan Şiirin Zirvesine

◆ Süleyman Aydemir

İnsanlığın ortak mirası olan kelimelerin “özel mülkiyet” etrafında kişinin ruhuna tapulandığı edebi tür hiç şüphesiz ki şiidir. Şiir, insanlık tarihi kadar eski ve insanlık gibi yaratılmış olan zamana vurulan bir mühürdür. Bu doğrultuda mühür taşıyana Süleyman değil, şair denir. Abdurrahim Karakoç'ta Kahramanmaraş'ın yetiştirdiği büyük şairlerden birisidir. Onun şairliğini Kahramanmaraş'ın Ekinözü ilçesinde bulunan Salavan Dağı ile birleştirerek açıklamak daha doğru olacaktır. Çünkü şair ve doğa; şiir ve çiçek arasındaki örüntü kadarin dünya coğrafyasından sıyrılarak Karakoç ve Salavan Dağı'nı kesiştirdiği noktadır.

Abdurrahim Karakoç, halkın konuştuğu berrak Türkçeyi kullanır şiirlerinde. Bu onun şiirlerindeki yüzeysel boyuttur. Ayrıca onun şiirlerinde çarpıcı imajlar ve metafizik derinlik vardır. Hasan Ali Toptaş'ın ifadesiyle “yüzeysel derinlik” dediğimiz bu durum Karakoç'un karakteristik özelliğidir. Yazının başlığında da değindiğim gibi Karakoç'un şiiri, Salavan Dağı'nın zirvesidir. Dağlar peygamberlerin Allah'la buluştuğu, ruhun kanatlandığı, kalbe menekşe kokularının sindiği, yalnızlığın yerini yalnızlığa bıraktığı kutsal mekânlardır. Dağlar nasıl ki dünyanın çivisidir, şiirler de ruhların kanatlarıdır. Mesele ise: Dünyanın çivilendiği yerden Allah'a kanatlanmak...

Dağlı olmak cahillikle adlandırılır. Ama dağlı olmak aynı zamanda saflıktır da. Gökyüzü kadar berrak olmak, kar gibi temiz kalmaktır. Şehrin hengamesi, kişinin kimyasını bozmamıştır dağlıyken. Karakoç dağlı olmayı riyakâr bir şehirli olmaya yeğler ve şöyle der:

*“Dağ adamı'derler cahil olana,
İsyân et KARAKOÇ sen bu yalana
Ölen öldü, sıra geldi kalana..
Hak için hakkını ara dağların.”*

Dağlar tüm heybetine rağmen Allah'ın dilsiz varlıklarıdır. Onların hakkını aramak ise kelimelerle akrabalık bağı olan şairlere düşmektedir. Karakoç, bu hak arama işini ölenler ve ölmek için sırasını bekleyenler uğruna yapar.

Karakoç, şiirin zirvesindedir. Zirvede olan ya kendisiyle konuşur ya da zirvenin sahibiyle. Yani dağlarla:

*“Beyaz karlı, kara çamlı iri dağ
Heybet nedir, ne değildir? . De hele.
Geceleri yapayalnız kalınca
Uzlet nedir, ne değildir? . De hele.”*

Karakoç, “Dağ ile Sohbet” adlı şiirinde dağın ihtişamı karşısındaki hayranlığını gizleyemez. Bu hayranlık yerini yalnızlığı da çürütecek bir yalnızlığa bırakır. Hayranlığın yerini hayret alır. Karakoç, bu iki duyguyu Anadolu insanının duyarlılığıyla “hele” kelimesini kullanarak açığa vurur. Çünkü insanlık karaya vurmadığı sürece kelimeler kendini her zaman için belli eder ve açığa çıkar. Şair olmak her zaman için insan olmak olduğundan, insan olan kendini ne kadar gizleyebilir ki?

Karakoç, Anadolu'ya gökçe bir kartal gibi dağlardan bakar. Bulutlar kelimeleri ıslatınca yeşeren şey şiir olur:

*“Sen bizim dağları bilmezsin gülüm,
Hele boz dumanlar çekilsin de gör.
Her haftası bayram, her günü düğün,
Hele yaylalara çıkılsın da gör.”*

Kendisine Karakoç'un daha doğru ifadeyle Allah'a adanan Karakoç'un nasıl yetiştiği sorulacak olsa ille de dağlar gelir aklıma. Dağlar şairde, bir bakmışsınız Anadolu sevgisi olur çağlar; bir bakmışsınız halkın derdi olur yürekleri dağlar.

Şair dediğin, kelimelerle düşünür, kelimelerle yürür, rüyasında da kelimeleri görür. Toprağa yazılmış bir şiirdir gölgesi. Hiç çekinmez sırtladığı gibi onu da sürür. Abdurrahim Karakoç şair kimliğiyle ne kadar kelimelerle bir bağ kurmuşsa aynı bağı hatta daha fazlasını dağlarla kurmuştur. Şehrin labirentlerinden kaçmak isteyen şair, dağlar için “bizim” tabirini kullanır. Dağların mülkiyeti yoktur elbette. Lakin şairin ruhuna tapulanan bir aidiyeti vardır. Bu aidiyette bulutlar başınızın üstündedir. Dünyaya ait ne varsa altınızda. Olur da Salavan Dağı'na yolunuz düşerse dağın zirvesine çıkarak Abdurrahim Karakoç'tan bir şiir okuyun. İşte o vakit, şiirin bir kelamdan, dağın ise kayalardan ibaret olmadığını anlarsınız.

2. Baskı

HASAN'A MEKTUPLAR

POSTACI

Eylen bir haber ver, acile gitme
Sevgilimden mektup var mı postacı?
Yok deyip te beni perişan etme
Sevgilimden mektup var mı postacı?

Tel çekmiştim giden ayır içine
Cevap gelmez korku düştü içime
Karıptır çantayı bir bak içine
Sevgilimden mektup var mı postacı?

Uykumu dağıtan korkulu düşler
Gün biter, her gece yırider başlar
Bir evet, dünyayı bora bağışlar
Sevgilimden mektup var mı postacı?

Hiç haber çıkmadı geçti on pazar
Beklerim saatler yıl kadar uzar
Zarfın üstünde KARAKOÇ yazar
Sevgilimden mektup var mı postacı?

Karakoç

ABDURRAHİM KARAKOÇ

Yayıncı: ...